

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

ПЕДІАТРІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010101 “Лікувальна справа”

Київ
2011

ПЕДІАТРІЯ

Укладачі:

Т.І. Летуца — викладач-методист, викладач вищої категорії Вінницького медичного коледжу ім. Д.К. Заболотного;

А.Л. Швець — викладач-методист, викладач педіатрії вищої категорії Вінницького медичного коледжу ім. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії педіатрії Вінницького медичного коледжу ім. Д.К. Заболотного від 07 квітня 2011 року, протокол № 8.

Програму розглянуто та схвалено опорною цикловою комісією з дисциплін педіатричного профілю на спільному засіданні 04 листопада 2011 року, протокол № 1.

Рецензенти:

О.С. Яблонь — доктор мед. наук, доцент, завідувач кафедри педіатрії № 1 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова;

Т.І. Антоненко — канд. мед. наук, головний лікар дитячої обласної дитячої клінічної лікарні м. Вінниці;

Т.О. Сауленко — завідувач діагностичного відділення обласної дитячої клінічної лікарні м. Вінниці, лікар-педіатр вищої категорії.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Педіатрія” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010101 “Лікувальна справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Педіатрія — одна з основних клінічних дисциплін у підготовці фельдшера, володіння якою дасть змогу обстежити, правильно та об’єктивно оцінити стан дитини, надати долікарську медичну допомогу, виконувати складні медичні маніпуляції з діагностичною і лікувальною метою, проводити лікувально-профілактичні заходи, знати основи охорони праці та охорону праці в педіатрії.

Саме фельдшер повинен стати фахівцем з догляду за здоровою і хворою дитиною, тому завдання викладача — дати студентам теоретичні знання з анатомо-фізіологічних особливостей дитячого організму, показати вплив цих особливостей на розвиток патології в різні вікові періоди, переконати у необхідності індивідуального підходу до кожної дитини.

Перед викладачем педіатрії стоїть відповідальне завдання виховувати у студентів дисциплінованість, спостережливість, співчуття, чуйність, милосердя і головне — високу відповідальність за кожну дію медичного працівника.

Викладання дисципліни розпочинається з вивчення студентами історії педіатрії, ознайомлення з основними завданнями державної системи охорони материнства і дитинства.

Сучасні методи діагностики й лікування досить складні, тому викладач повинен відвести багато часу вивченню різних методик обстеження органів і систем, підготовці хворого до інструментальних, лабораторних методів дослідження, проаналізувати зі студентами симптомокомплекси, які виникають при патології дитячого організму в різні вікові періоди.

Отримані студентами знання з анатомо-фізіологічних особливостей дитячого віку мають стати базою для вивчення соматичних та інфекційних захворювань у дітей. Студенти повинні знати етіологію, симптоматику захворювань новонароджених, дітей раннього і старшого віку для того, щоб надавати допомогу хворим дітям на догоспітальному етапі, вирішувати питання з догляду за хворими і реконвалесцентами в лікувально-профілактичних закладах, розробляти ефективні заходи профілактики різних захворювань у дітей.

Під час вивчення студентами патології дитячого віку викладач повинен використовувати міжпредметні зв’язки з акушерством, хірургією, терапією, інфекційними хворобами, епідеміологією, спираючись на базові предмети: анатомію, фізіологію, фармакологію, мікробіологію та ін.

Високий рівень фахівця лікувальної справи необхідний у майбутньому для оцінювання стану хворої дитини, проведення лікувально-профілактичних заходів, надання невідкладної допомоги, заповнення і ведення документації. Студенти мають бути ознайомлені із зарубіжною літературою медичного спрямування.

Провідна роль у викладанні педіатрії повинна належати питанням ранньої діагностики соматичних та інфекційних захворювань, ретельного спостереження за хворою дитиною, чіткого і послідовного виконання навичок, надання невідкладної допомоги, терапевтичний ефект якої залежить від правильного оцінювання стану дитини та вибору засобів догляду і лікування.

Під час проведення занять на клінічних базах, у лікувально-профілактичних закладах слід постійно приділяти увагу санітарно-епідеміологічній, санітарно-освітній роботі. Питання теорії і практики мають бути пов’язані між собою. Необхідно звертати увагу на особливості проявів кожного захворювання у дітей різного віку, своєчасну діагностику, відповідну тактику фельдшера, ретельний догляд, обов’язкову диспансеризацію, профілактичні заходи (особливо щеплення).

Навчальна програма містить тематичний план. Загальна кількість годин — 324, з них лекції — 46 год, навчальна практика під керівництвом викладача — 169 год, самостійна робота — 109 год.

Враховуючи великий обсяг навчального матеріалу, частину тем винесено на самостійне вивчення, які пропонуємо опрацювати під час чергування в позаурочний час у відділеннях лікувально-профілактичних закладів, роботи в бібліотеці та відпрацювання навичок у тренажерному кабінеті.

Практична підготовка фельдшера проводиться в профільних відділеннях лікувально-профілактичних установ охорони здоров’я із сучасним оснащенням та апаратурою. Під час проведення занять слід користуватися чинними наказами та інструктивними листами МОЗ України, які регламентують роботу установ охорони здоров’я матері і дитини, надання допомоги дітям, дозволяють сформулювати необхідні вміння та навички для запобігання та ліквідації небезпечних станів під час виконання професійних обов’язків.

Навчальна дисципліна має на меті сформулювати у студентів вміння і навички самостійного прийняття рішень у випадку загрозованих для життя людини станів в умовах діяльності ФАПУ, у разі непередбачених обставин.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- роль і завдання фельдшера в лікувально-діагностичному процесі, організації догляду за здоровою дитиною, профілактиці захворювань, диспансерному спостереженні;
- методи пропаганди здорового способу життя;
- анатомо-фізіологічні особливості новонародженої доношеної та недоношеної дитини, принципи догляду за нею;
- анатомо-фізіологічні особливості органів і систем дитини, принципи організації режиму та виховання для кожної вікової групи дітей;
- фізичний і нервово-психічний розвиток дитини, критерії його оцінювання;
- виховування грудної дитини та харчування дітей старшого віку;
- етіологію, патогенез, симптоматику, обстеження, принципи лікування, принципи організації індивідуального догляду і профілактичні заходи при захворюваннях внутрішніх органів;
- принципи обслуговування і роботи медичної апаратури;
- етіологію, епідеміологію, патогенез, симптоматику, обстеження, принципи лікування, індивідуального догляду, протиепідемічні та профілактичні заходи при інфекційних захворюваннях у дітей;
- етіологію, патогенез, симптоматику, лікування, догляд у разі загрозованих для життя дитини станів;
- організацію профілактичної роботи в лікувально-профілактичних закладах;
- законодавчі і нормативні документи, що стосуються системи охорони здоров’я.

Студенти повинні вміти:

- обробити шкіру та слизові оболонки новонародженої дитини;
- обробити пупкову рану;
- сповити, вдягнути дитину;
- виміряти температуру тіла;
- провести гігієнічну ванну;
- провести антропометрію;
- скласти схеми годування дітей першого року життя і меню для дітей старшого віку;
- підрахувати частоту дихання, частоту серцевих скорочень;
- вимірювати артеріальний тиск дітям;
- збирати сечу на аналізи;
- відсмоктувати слиз із верхніх дихальних шляхів;

- застосовувати грілку та міхур із льодом;
- закапувати краплі в очі, вухо, ніс;
- проводити штучну вентиляцію легень і закритий масаж серця;
- проводити інгаляції киснем різними методами;
- робити інгаляції з препаратами;
- розрахувати кількість рідини на добу для дитини з кишковим токсикозом і ексикозом;
- доглядати за дитиною під час блювання;
- вводити препарати підшкірно, внутрішньом'язово, внутрішньовенно дітям різного віку;
- промивати шлунок дітям різного віку;
- робити очисну, лікувальну клізми дітям різного віку;
- брати кал для бактеріологічного, копрологічного дослідження, на яйця гельмінтів, матеріал на ентеробіоз з періанальних складок;
- брати мазки з носа, задньої стінки глотки на мікрофлору;
- накладати зігрівальний компрес на вухо;
- ставити гірчичники;
- розводити антибіотики і підраховувати дози дітям різного віку;
- брати кров на біохімічний аналіз;
- брати мазки на дифтерію паличку, менінгокок, стрептокок;
- брати матеріал на чашку Петрі під час кашлюку;
- проводити щеплення;
- виконувати і оцінювати внутрішньошкірну імунологічну пробу на туберкульоз;
- вводити протидифтерію сироватку з лікувальною метою.

Студенти повинні вміти надати невідкладну допомогу в разі:

- судомного синдрому;
- гіпотермії;
- гіпертермії;
- нейротоксикозу;
- кишкового токсикозу та ексикозу;
- ларингоспазму;
- гострих алергійних реакцій;
- анафілактичного шоку;
- харчових отруєнь;
- непритомності;
- колапсу;
- набряку легень;
- гострої недостатності дихання;
- нападу бронхіальної астми;
- стенозуючого ларинготрахеобронхіту;
- носової, шлунково-кишкової, легеневої кровотечі;
- гострої недостатності надниркових залоз;
- гіперглікемічної коми;
- гіпоглікемічної коми.

Студенти мають бути поінформовані про:

- накази МОЗ України;
- сучасні методи обстеження органів і систем;
- призначення найсучасніших фармацевтичних препаратів;
- використання в лікуванні хворих дітей сучасних фітопрепаратів;
- використання в лікуванні хворих дітей сучасних методів нетрадиційної медицини.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Основні завдання та організація педіатричної служби в Україні. Роль фельдшера в організації профілактичної та лікувальної допомоги дітям	1	1		
	Розділ 1. Анатомо-фізіологічні особливості дитячого віку				
2	Періоди дитячого віку. Центральна нервова система. Шкіра й підшкірна основа. Температура тіла	9	1	4	4
3	Кісткова система. М'язова система. Фізичний розвиток дитини. Психомоторний розвиток дитини	9	1	4	4
4	Органи дихання. Органи кровообігу. Кровотворна система	7	1	2	4
5	Органи травлення. Обмін речовин. Імунна система. Ендокринні залози (залози внутрішньої секреції). Нирки. Сечові шляхи	7	1	2	4
6	Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини та догляд за нею	15	3	8	4
7	Анатомо-фізіологічні особливості недоношеної дитини та догляд за нею	10	2	4	4
8	Методика обстеження дитини та семіотика основних захворювань	10		8	2
9	Виховування грудної дитини та харчування дітей старшого віку	26	2	16	8
	Розділ 2. Захворювання внутрішніх органів				
10	Захворювання новонароджених. Захворювання шкіри й пупкової ранки. Сепсис новонароджених	9	1	4	4
11	Пологові травми. Асфіксія новонароджених. Внутрішньочерепна пологова травма. Гемолітична хвороба новонароджених	13	1	8	4
12	Гіповітаміноз. Рахіт. Гіпокальціємічний синдром у дітей раннього	13	1	8	4

	віку				
13	Аномалії конституції	9	1	4	4
14	Гострі розлади травлення у дітей раннього віку	9	1	4	4
15	Хронічні розлади травлення. Гіпотрофія. Паратрофія	9	1	4	4
16	Захворювання органів травлення в дітей старшого віку. Гострий гастрит. Хронічний гастрит. Виразкова хвороба. Дуоденіт	10	2	4	4
17	Захворювання печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози. Стоматити. Гельмінтози	10	2	4	4
18	Захворювання органів дихання. Гострий риніт, фарингіт, трахеїт, ларингіт. Стенозуювальний ларинготрахеобронхіт. Ангіна: катаральна, фолікулярна, лакунарна. Хронічний тонзиліт	12	2	8	2
19	Гострий бронхіт. Пневмонія. Бронхіальна астма	13	2	8	3
20	Захворювання серцево-судинної системи. Природжені вади серця й судин	9	1	4	4
21	Ревматизм. Вегетосудинна дистонія	9	1	4	4
22	Захворювання системи крові. Анемія. Лейкоз. Геморагічний діатез	8	2	4	2
23	Захворювання нирок і сечових шляхів. Гломерулонефрит. Нефротичний синдром. Пієлонефрит. Гостра й хронічна ниркова недостатність	10	2	4	4
24	Захворювання ендокринної системи (залоз внутрішньої секреції). Цукровий діабет. Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз	8	2	4	2
	Розділ 3. Інфекційні хвороби				
25	Основи охорони праці в педіатрії	2	2		
26	Загальна характеристика інфекційного процесу. Імунопрофілактика дитячих інфекційних захворювань. Туберкульоз. Рання туберкульозна інтоксикація. Первинний туберкульозний комплекс. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Туберкульозний менінгіт. Лікування хворих дітей та профілактика захворювання	9	1	4	4
27	Гострі респіраторні вірусні інфекції. Грип. Парагрип. Аденовірусна інфекція. Кашлюк. Паракашлюк. Гемофільна інфекція	9	1	4	4
28	Дифтерія	9	1	4	4
29	Скарлатина. Кір. Краснуха	7	1	4	2
30	Вітряна віспа. Епідемічний паротит	7	1	4	2
31	Менінгококова інфекція	7	1	4	2
32	Дизентерія. Кишкова колі-інфекція. Сальмонельоз	5	2	2	1
33	Поліомієліт	3		2	1
34	Вірусні гепатити	4	1	2	1
35	СНІД (синдром набутого імунodefіциту)	4	1	2	1
	Розділ 4. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі та в стаціонарі				
36	Судомний, гіпертермічний, алергійний, токсичний, коматозний синдроми. Стенозуювальний ларинготрахеобронхіт, астматичний стан	6		6	
37	Гостра дихальна і серцево-судинна недостатність. Синдром гострої і хронічної печінкової та ниркової недостатності. Геморагічний синдром	4		4	
38	Фельдшерсько-акушерський пункт	3		3	
	Усього	324	46	169	109

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами циклові (предметні) методичні комісії навчальних закладів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Ембріональний розвиток органів і систем.
2. Загартовування дитини.
3. Психічний розвиток дітей різного віку.
4. Оцінювання фізичного розвитку
5. Функціональні показники органів дихання у дітей різного віку.
6. Функціональні показники серцево-судинної системи у дітей різного віку.
7. Функціональні показники сечових органів у дітей різного віку.
8. Показники загального та біохімічного аналізу крові в нормі та під час захворювань.
9. Характеристика періоду адаптації новонароджених.
10. Організація роботи відділення новонароджених дітей.
11. Організація роботи відділення недоношених дітей.
12. Обстеження органів травлення та сечової системи.
13. Дієта матері-годувальниці.
14. Дієтичні столи.

15. Внутрішньоутробні інфекції.
16. Геморагічна хвороба новонароджених.
17. Догляд за дітьми при хворобах новонароджених.
18. Догляд за дітьми з рахітом.
19. Догляд за дітьми з аномаліями конституції.
20. Особливості харчування дітей з гострими розладами травлення.
21. Особливості харчування дітей з хронічними розладами травлення.
22. Гастрозофагальна хвороба.
23. Дисбіоз кишківника.
24. Догляд за дітьми зі стенозуювальним ларинготрахеїтом.
25. Сторонні тіла органів дихання. Догляд за дітьми, лікування.
26. Фіброеластоз. Догляд за дітьми з вадами серця.
27. Порушення серцевого ритму у дітей.
28. Ювенільний ревматоїдний артрит.
29. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові (ДВЗ-синдром).
30. Нефротичний синдром. Гостра ниркова недостатність. Хронічна ниркова недостатність.
31. Природжений гіпотиреоз у дітей.
32. Рання діагностика туберкульозу.
33. Нейротоксикоз. Невідкладна допомога.
34. Ускладнення дифтерії. Надання невідкладної допомоги при ускладненнях дифтерії.
35. Ускладнення скарлатини. Профілактика.
36. Герпетичні інфекції.
37. Гостра недостатність надниркових залоз.
38. Ротавірусна інфекція.
39. Неполіомієлітні ентеровірусні інфекції.
40. Профілактика вірусного гепатиту.
41. Профілактика СНДу.

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Основні завдання та організація педіатричної служби в Україні. Роль фельдшера в організації профілактичної та лікувальної допомоги дітям

ЛЕКЦІЯ

Педіатрія — наука про здорову й хвору дитину. Основні етапи розвитку педіатрії. Видатні вчені — засновники педіатрії. Внесок українських вчених у розвиток педіатрії (С.Х. Хотовицький, О.М. Хохол, В.Г. Балабан, І.М. Руднев, А.А. Кисіль, С.І. Ігнатів, П.М. Гулзенко, О.М. Лук'янова, П.С. Мошчич, В.М. Сидельников).

Основні закони, спрямовані на поліпшення охорони здоров'я матері та дитини.

Система організації медичної допомоги дитині. Дитячі лікувально-профілактичні та навчально-виховні заклади.

Роль фельдшера в організації профілактичної та лікувальної допомоги дітям. Диспансеризація дитячого населення. Основні положення чинних наказів у педіатричній службі.

Етика, деонтологія та професійні якості фельдшера.

Розділ 1. Анатомо-фізіологічні особливості дитячого віку

Тема 2. Періоди дитячого віку. Центральна нервова система. Шкіра й підшкірна основа. Температура тіла

ЛЕКЦІЯ

Періоди дитячого віку та їх характеристика. Доцільність розподілу на періоди у зв'язку з вимогами щодо виховання здорової дитини, профілактики хвороб, діагностики та лікування.

Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи й органів чуття.

Головний мозок. Морфологічно й функціонально зрілі та незрілі ділянки мозку. Безумовні рефлекси новонародженої дитини. Формування умовних рефлексів. Розвиток мовлення у дітей. Вплив умов навколишнього середовища, харчування, захворювань і виховання на розвиток умовно-рефлекторної діяльності дитини.

Значення процесу гри в пізнанні дітьми навколишнього середовища. Розвиток статичних і моторних функцій у дітей першого року життя і старших. Розвиток органів чуття.

Особливості спинного мозку.

Шкіра, її анатомічні та функціональні особливості. Особливості підшкірної основи. Методика обстеження шкіри. Догляд за шкірою.

Температура тіла. Особливості терморегуляції у дітей. Підтримування необхідної температури в приміщенні для дітей раннього віку. Вимоги до проведення прогулянок дітей раннього віку. Вимірювання температури тіла. Уявлення про гіпертермію. Гігієнічні вимоги до одягу для дітей.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з організацією роботи дитячого дошкільного закладу. Огляд дітей різних вікових груп. Оцінювання стану шкіри. Виховання навичок особистої гігієни у дітей. Вимірювання температури тіла, її графічний запис. Підмивання грудних дітей. Проведення гігієнічної ванни. Сповивання та переодягання дітей. Підбір іграшок для дітей різного віку.

Практичні навички:

- ознайомлення з режимом дня дітей різних вікових груп;
- догляд за шкірою і слизовими оболонками;
- сповивання та переодягання дітей;
- вимірювання температури тіла та її графічний запис.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Ембріональний розвиток органів і систем.
2. Загартовування дитини.

Тема 3. Кісткова система. М'язова система. Фізичний розвиток дитини. Психомоторний розвиток дитини

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості кісткової системи. Ріст і формування хребта. Фізіологічні терміни закриття тім'ячків. Процес прорізування зубів — показник правильності розвитку і формування кісткової системи. Терміни прорізування зубів. Особливості будови хребта, грудної клітки. Профілактика деформацій хребта.

Анатомо-фізіологічні особливості м'язової системи. Збільшення м'язової маси. Фізіологічне підвищення м'язового тонуусу згиначів у новонароджених. Значення фізичного виховання та фізичного навантаження для дітей різного віку.

Закономірності росту дитячого організму. Приріст маси тіла за перший рік життя, до 10 років, після 10 років.

Збільшення зросту за перший рік життя, до 4 років, після 4 років.

Збільшення окружності голови і грудної клітки. Формули для визначення маси тіла та зросту.

Пропорції тіла дитини та їх зміни залежно від віку.

Вплив різних чинників на фізичний розвиток дитини.

Уявлення про акселерацію. Роль фізичного виховання для гармонійного розвитку дитини.

Психомоторний розвиток дитини. Критерії оцінювання психо-моторного розвитку у дітей різного віку.

Значення режиму, виховання та догляду для гармонійного розвитку психічної та моторної діяльності дитини. Вплив навколишнього середовища на гармонійний розвиток психічної та моторної діяльності дитини.

Принципи організації режиму для дітей різних вікових груп. Різні методи загартовування.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

манеж. Огляд тім'ячків і швів черепа, їх оцінювання. Обстеження грудної клітки, хребта. Правильне тримання на руках дитини раннього віку. Викладання дитини на живіт, у ліжко, в

Ознайомлення з елементами масажу та гімнастики в різних вікових групах. Профілактика деформацій хребта.
Огляд дітей різного віку. Зважування, вимірювання зросту, окружності голови і грудної клітки. Реєстрація результатів.
Оцінювання фізичного розвитку дітей за даними антропометрії. Визначення маси тіла й зросту за формулами. Використання сигмальних та центильних таблиць.
Оцінювання психомоторного розвитку дітей різних вікових груп.
Ознайомлення з режимом дня дітей різних вікових груп, різними методами загартовування.

Практичні навички:

- зважування дітей, вимірювання зросту, окружності грудної клітки, голови;
- розрахунок маси тіла й зросту в різні вікові періоди;
- оволодіння методикою загартовування;
- ознайомлення з методикою масажу та гімнастики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Психічний розвиток дітей різного віку.
2. Оцінювання фізичного розвитку.

Тема 4. Органи дихання. Органи кровообігу. Кровотворна система

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання в дитячому віці. Верхні відділи органів дихання. Особливості носа та приносних пазух, горла та його лімфатичного кільця, гортані й трахеї.

Нижні відділи органів дихання. Особливості бронхів і легень, плеври й середостіння.

Фізіологічні особливості дихання. Глибина та частота дихання. Кількість дихань за 1 хв в різні вікові періоди. Життєва ємність легень (ЖСЛ) у різні вікові періоди. Тип дихання залежно від віку й статі.

Інструментальні та функціональні методи дослідження.

Залежність правильного розвитку грудної клітки, легень, дихальних м'язів від режиму дня, фізичних вправ.

Кровообіг плода і новонародженої дитини. Позаутробний кровообіг.

Особливості внутрішньоутробного плацентарного кровообігу. Формування позаутробного кровообігу.

Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної системи в дитячому віці. Особливості серця й судин. Нерівномірність розвитку різних частин серцево-судинної системи порівняно з фізичним розвитком дитини.

Частота скорочень серця у дітей різного віку. Лабільність пульсу.

Внутрішньоутробне кровотворення. Кровотворна діяльність печінки. Кровотворення новонародженої дитини. Кровотворення в кістковому мозку. Перетворення кісткового мозку на жировий.

Кількісні та якісні зміни крові в процесі росту й розвитку дітей. Умовний поділ дитячого віку за гематологічними показниками на три періоди: новонароджені, діти грудного і старшого віку. Особливості процесу згортання крові. Основні показники крові у дітей різних вікових груп.

Роль селезінки в процесі кровотворення.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд дітей різного віку. Спостереження за диханням. З'ясування типу дихання (грудний, черевний), його глибини, частоти, ритму. Визначення частоти дихання у дітей різних вікових груп. Підрахунок кількості дихань і частоти пульсу в стані спокою та після фізичного навантаження. Визначення ЖСЛ — спірометрія; особливості перкусії, аускультатії.

Вимірювання окружності грудної клітки під час вдиху і видиху. Визначення пульсу у дітей різного віку на променевої артерії, в ділянці незакритого переднього тім'ячка, на сонній, скроневій та стегновій артеріях. Характеристика пульсу. Вимірювання артеріального тиску у дітей різних вікових груп і його оцінювання. Визначення його за формулою В.І. Молчанова. Читання й оцінювання даних аналізу крові у дітей.

Практичні навички:

- підрахунок частоти дихання, пульсу, реєстрація даних;
- вимірювання артеріального тиску, реєстрація даних;
- оцінювання гемограм;
- сповивання та передягання дітей.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Функціональні показники органів дихання у дітей різного віку.
2. Функціональні показники серцево-судинної системи у дітей різного віку.

Тема 5. Органи травлення. Обмін речовин. Імунна система. Ендокринні залози (залози внутрішньої секреції). Нирки. Сечові шляхи

ЛЕКЦІЯ

Ротова порожнина. Вікові морфологічні особливості ротової порожнини. Розвиток ротової порожнини. Секреція слини та її склад.

Наявність природженого безумовного рефлексу смоктання. Акт смоктання. Утруднення під час смоктання груді, відсутність рефлексів смоктання і ковтання у недоношених.

Анатомо-фізіологічні особливості стравоходу залежно від віку дитини. Анатомо-фізіологічні особливості шлунка. Форма, ємність. Шлунковий сік і його склад. Зміна кислотності й кількості шлункового соку залежно від віку. Три фази секреторної діяльності шлунка: рефлекторна, нервово-хімічна, кишкова.

Кишки. Довжина залежно від довжини тіла. Травна, рухова і всмоктувальна функції кишок. Особливості брижі. Бактеріальна флора кишок та її трансформація після народження.

Фізіологічна роль бактеріальної флори кишок та її особливості залежно від характеру вигодовування дітей першого року життя.

Випорожнення новонародженої дитини та їх особливості. Методика обстеження живота: опитування матері, огляд, пальпація, перкусія, аускультатія, рентгенологічний та інструментальний методи. Клінічне дослідження випорожнень.

Підшлункова залоза та її секрет. Печінка. Розміри, розвиток, участь у процесах травлення, кровотворення, кровообігу та в обміні речовин. Пальпація і перкусія печінки. Жовчний міхур. Склад жовчі у дітей різного віку.

Водний обмін. Потреба у воді залежно від віку. Всмоктування і виділення води.

Електролітний обмін. Нерозривний зв'язок з водним обміном. Основні катіони й аніони: натрій, калій, хлор, фосфати, сульфати, білки.

Кислототно-основний стан крові, його показники у здорових дітей.

Основний обмін. Залежність його від стану ендокринної та автономної (вегетативної) нервової систем. Поступове збільшення добового основного обміну.

Білковий обмін. Білки — пластичний матеріал для росту й розвитку. Позитивний азотний баланс у дітей. Потреба в білках залежно від віку. Співвідношення між білками, жирами та вуглеводами на першому році життя. Регуляція білкового обміну центральною нервовою та ендокринною системами.

Вуглеводний обмін. Використання вуглеводів для продукування тепла й роботи. Потреба у вуглеводах залежно від віку.

Жировий обмін. Жири як основне джерело енергії. Біологічна цінність жирів. Потреба в жирах залежно від віку.

Вітамінний обмін. Добова потреба у вітамінах залежно від віку.

Імунна система як контроль над генетичною стабільністю внутрішнього середовища організму. Неспецифічні складові частини захисту. Фагоцитоз. Макрофаги. Лізоцим. Комплемент. Інтерферон. Специфічні імунологічні реакції клітинного (Т-лімфоцити) і гуморального (В-лімфоцити) типів. Імуноглобулін. Уявлення про імунodefіцит. Лімфокапілярні та лімфатичні судини, їх функції.

Лімфатичні вузли. Функції лімфатичних вузлів: утворення лімфоцитів, знешкодження токсинів. Локалізація периферійних лімфатичних вузлів. Лімфатичне глоткове кільце Пирогова—Вальдейєра. Особливості піднебінних мигдаликів.

Селезінка та її функції.

Анатомо-фізіологічні особливості гіпофіза, щитоподібної та прищитоподібних залоз, загрудинної (тимуса) і надниркових залоз, підшлункової і статевої залоз. Участь гормонів у регуляції дихання, кровообігу, травлення, у підтриманні стабільності внутрішнього середовища організму. Зв'язок гормонів з процесами росту й розвитку дитини.

Анатомо-фізіологічні особливості нирок, сечоводів, сечового міхура та сечівника. Утворення сечі: первинна сеча, кінцева сеча. Бідність на м'язові та еластичні волокна стінок сечових органів, знижений тонус цих органів. Розміщення сечового міхура, його статичність.

Міхурово-сечовідний рефлекс. Довжина сечівника залежно від статі дитини. Добова кількість сечі та сечовипускань залежно від віку дитини. Визначення добового діурезу за формулою. Створення умовного рефлексу на виділення сечі.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей різного віку. Оцінювання стану хворої дитини. Годування дітей раннього віку.

Огляд і пальпація живота. Оцінювання результатів обстеження. Огляд і пальпація периферійних лімфатичних вузлів. Оцінювання результатів обстеження.

Особливості обстеження ендокринної системи — методика вивчення сімейного анамнезу, анамнезу захворювання. Оцінювання отриманих даних.

Особливості обстеження сечових органів: опитування, огляд, пальпація, перкусія; функціональні, рентгенологічні, інструментальні методи дослідження. Ознайомлення з лабораторними методами дослідження сечі. Збирання сечі у хлопчиків і дівчаток у грудному віці. Оцінювання аналізів сечі. Ознайомлення з характером випорожнень. Оцінювання та реєстрація випорожнень. Збирання випорожнень для лабораторного дослідження.

Практичні навички:

- проведення пальпації органів черевної порожнини;
- збирання сечі у дітей раннього віку;
- оцінювання аналізу сечі;
- оцінювання та реєстрація випорожнень;
- збирання випорожнень на копрограму, для виявлення яєць глистів;
- пальпація лімфатичних вузлів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Функціональні показники сечової системи у дітей різного віку.
2. Показники загального та біохімічного аналізу крові в нормі, при захворюваннях.

Тема 6. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини та догляд за нею

ЛЕКЦІЯ

Плід і його розвиток. Шкідливий вплив різних чинників на внутрішньоутробний розвиток плода. Основні групи захворювань, які виникають під час внутрішньоутробного розвитку плода.

Характеристика доношеної новонародженої дитини. Зовнішні ознаки та фізіологічна зрілість органів і систем. Оцінювання стану дитини за шкалою Апгар. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри, підшкірної основи, м'язової, нервової, дихальної, серцево-судинної систем, органів чуття, системи травлення, крові, печінки, органів сечовиділення.

Організація середовища й догляду за новонародженою дитиною згідно з чинними наказами. Дотримання правил асептики та антисептики.

Кроки теплового ланцюжка. Спільне перебування породіллі й новонародженої дитини в палаті.

Догляд за пуповинним залишком, пупковою ранкою. Догляд за шкірою. Вакцинація новонароджених проти туберкульозу, гепатиту В.

Фізіологічні стани новонароджених: фізіологічна втрата маси тіла, фізіологічна жовтяниця, фізіологічна еритема, токсична еритема, транзиторна гарячка, статевий криз, сечокислий інфаркт нирок, транзиторний дисбактеріоз і транзиторний катар кишок.

Правила виписування дитини з пологового будинку. Перший патронаж новонародженої дитини, його зміст і завдання.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Проведення першого туалету новонародженої дитини. Послідовність дій під час здійснення медичного догляду за здоровою новонародженою дитиною: викладання дитини на живіт матері, обсушування голови і тіла, одягання дитини, перетискання та перерізування пуповини, перше раннє прикладання до грудей матері, вимірювання температури тіла, профілактика офтальмії, клеювання пуповини, антропометрія, оформлення документації, вдягання дитини, переведення до палати спільного перебування матері і дитини з дотриманням умов теплового ланцюжка.

Оцінювання стану новонародженої дитини. Щоденний туалет: догляд за шкірою і слизовими оболонками, підмивання, проведення гігієнічної ванни. Вдягання (сповивання) немовлят. Вигодовування новонароджених. Ознайомлення з технікою вакцинації проти туберкульозу, гепатиту В. Догляд за немовлям у домашніх умовах.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з відділенням спільного перебування матері і дитини пологового будинку. Обладнання палат. Вимоги до персоналу щодо дотримання санітарно-гігієнічного режиму. Огляд дітей та оцінювання їхнього стану. Оцінювання стану шкіри, підшкірної основи, пуповинного залишку, пупкової ранки, фізіологічних станів. Участь у догляді за новонародженими дітьми.

Підготовка дітей до годування. Вдягання та сповивання новонароджених. Виписування з пологового будинку. Заповнення документації. Проведення першого патронажу новонародженої дитини.

Практичні навички:

- проведення першого туалету новонародженої дитини;
- визначення маси тіла, зросту, вимірювання окружності голови та грудної клітки;
- ранковий туалет новонародженої дитини; туалет шкіри: підмивання, профілактика попрілостей; ранковий туалет слизових оболонок;
- туалет залишку пуповини, пупкової ранки;
- вимірювання температури тіла, реєстрація даних;
- проведення гігієнічної ванни;
- проведення вакцинації БЦЖ і проти гепатиту В;
- заповнення документації;
- вдягання (сповивання) дитини.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Характеристика періоду адаптації новонароджених.
2. Організація роботи відділення новонароджених дітей.

Тема 7. Анатомо-фізіологічні особливості недоношеної дитини та догляд за нею

ЛЕКЦІЯ

Визначення недоношеності та її причини. Клінічна характеристика недоношеної дитини. Зовнішні ознаки, функціональна незрілість, особливості центральної нервової системи, легень, серцево-судинної і травної систем, гемопоєзу та реактивності організму.

Особливості перебування фізіологічних станів. Організація середовища та принципи виходжування недоношених дітей. Етапність виходжування. Методи зігрівання недоношених дітей. Профілактика вторинної асфіксії. Вигодовування недоношених з урахуванням віку, маси тіла під час народження, ступеня зрілості, загального стану. Техніка годування. Добова та разова кількість молока. Потреба в основних харчових інгредієнтах. Профілактика гіпотрофії, рахіту, анемії. Особливості фізичного та психомоторного розвитку. Основні принципи диспансеризації недоношених дітей.

Догляд за недоношеною дитиною в домашніх умовах.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з відділенням по виходжуванню недоношених дітей. Обладнання палат. Вимоги до персоналу відділення. Санітарно-гігієнічний режим відділення. Огляд недоношених дітей. Оцінювання стану. Визначення ступеня недоношеності. Участь у догляді за недоношеною дитиною. Зігрівання. Годування.

Практичні навички:

- зважування, вимірювання зросту, окружності голови та грудної клітки;
- ранковий туалет недоношеної дитини;
- туалет пупкової ранки;
- проведення гігієнічної ванни;
- методика зігрівання в кувезі, за допомогою грілок;
- методика годування через зонд або з чашечки;
- вимірювання температури тіла, графічний запис;
- користування кувезом.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Організація роботи відділення недоношених дітей.

Тема 8. Методика обстеження дитини та семіотика основних захворювань

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Особливості збирання анамнезу здорової й хворої дитини (генсеалогічного, біологічного, соціального). Значення анамнезу для встановлення діагнозу. Методика збирання анамнезу батьків (анамнезу захворювання, життя, епідеміологічного, імунологічного, алергологічного). Ознайомлення зі схемою розгитування матері під час збирання анамнезу життя й розвитку дитини, анамнезу захворювання.

Оцінювання умов життя, виховання, спадковість, перебіг перенесення захворювань.

Об'єктивне обстеження: огляд, антропометрія, пальпація, перкусія, аускультация.

Соматоскопія (огляд): загальне оцінювання поведінки, положення тіла (активне, пасивне, вимушене), вираз обличчя, стан свідомості, нервово-психічний розвиток і його відповідність віку, дослідження шкіри та підшкірної основи, огляд і пальпація периферичних лімфатичних вузлів, огляд і пальпація голови, хребта, грудної клітки, кінцівок, суглобів.

Антропометрія: зважування, вимірювання зросту, окружності голови, грудної клітки.

Пальпація, перкусія, аускультация під час обстеження органів дихання, кровообігу, травлення, сечових органів та ендокринної системи.

Читання й оцінювання гемограм, урограм, копрограм. Ознайомлення з рентгенологічними та функціональними методами дослідження органів і систем.

Критерії оцінювання стану дитини (задовільний, середньої тяжкості, тяжкий). Особливості написання історії розвитку дитини, історії хвороби. Історія розвитку дитини та історія хвороби як науково-методичний і юридичний документ.

Практичні навички:

- збирання анамнезу здорової й хворої дитини;
- проведення антропометрії;
- оцінювання стану дитини;
- обстеження органів і систем: ознайомлення з пальпацією, перкусією, аускультациєю дітей;
- оцінювання гемограм, урограм, копрограм;
- заповнення історії розвитку дитини (форма № 112);
- заповнення історії хвороби (форма № 003-о).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Обстеження органів травлення та сечової системи.

Тема 9. Вигодовування грудної дитини та харчування дітей старшого віку

ЛЕКЦІЯ

Основні принципи вигодовування дітей раннього віку (раціональність, збалансованість). Відповідність кількості, якості, режиму вигодовування до віку дитини, особливостей фізичного та розумового навантаження. Потреби в основних харчових інгредієнтах. Правильне співвідношення білків, жирів, вуглеводів. Дванадцять принципів підтримки грудного вигодовування.

Грудне вигодовування. Характеристика грудного вигодовування. Лактація. Хімічний склад молока в різні терміни лактації. Значення молозива для годування новонародженої дитини. Характеристика материнського молока. Складові частини грудного та коров'ячого молока. Переваги материнського молока.

Оцінювання грудного вигодовування. Техніка прикладання дитини до груді. Правила грудного вигодовування. Достовірні ознаки недостатнього отримування дитиною грудного молока. Принципи успішного грудного вигодовування на сучасному етапі.

Режим годування. Визначення орієнтовної добової кількості молока. Розрахунок орієнтовної разової порції молока. Протипоказання та утруднення під час грудного вигодовування. Відлучення від груді.

Дієта та режим жінки-годувальниці. Гіпогалактія, профілактика та лікування. Профілактика маститу.

Штучне вигодовування, його характеристика. Показання для переведення дитини на штучне вигодовування. Правила штучного вигодовування. Різні групи сумішей для штучного вигодовування. Введення підгодовування.

Змішане вигодовування, його характеристика. Показання до змішаного вигодовування. Призначення догодовування. Правила змішаного вигодовування.

Критерії оцінювання штучного та змішаного вигодовування.

Харчування дітей віком після року. Повноцінність і раціональність харчування. Приблизні добові норми основних речовин для дітей віком 1—6 років та дітей шкільного віку.

Частота годувань. Розподіл харчових продуктів за енергетичною цінністю (у відсотках). Раціональне харчування дітей. Різноманітний асортимент харчування в дитячих закладах. Добові норми основних поживних речовин та енергетичної цінності.

Консервовані продукти, рекомендовані для харчування дітей.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Визначення орієнтовної добової кількості їжі та частоти годувань на добу в різних вікових групах.

Розрахунок основних харчових інгредієнтів та енергетичної цінності основних продуктів харчування дітей різного віку, які перебувають на грудному, штучному та змішаному вигодовуванні.

Складання схем різних видів вигодовування дітей віком до одного року.

Корекція штучного і змішаного вигодовування.

Ознайомлення з харчоблоком у дитячій лікарні. Участь у годуванні грудних дітей, підготовка до годування, годування з ложки, чашки. Спостереження за дітьми після годування.

Маркування посуду. Зберігання молочних сумішей. Виписування порційника. Складання схем годування.

Ознайомлення з роботою кухні в дитячому садку (або з роботою молочної кухні).

Підготовка дітей до годування, участь у годуванні. Вивчення меню-розкладки та складання меню для дітей різних вікових груп. Визначення енергетичної цінності (калорійності)

меню.

Миття й зберігання посуду. Виписування рецептів на молочну кухню.

Техніка готування каші, овочового і фруктового пюре, соків, сиру.

Практичні навички:

- розрахунок орієнтовної добової кількості їжі дитині першого року життя;
- складання схем годування дітей першого року життя і меню для дітей віком після року;
- введення догодовування і підгодовування;
- технологія приготування страв підгодовування;
- розрахунок основних харчових інгредієнтів та енергетичної цінності продуктів харчування;
- підготовка сумішей до годування;
- годування дітей з чашки, ложкою;
- оброблення посуду.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Дієта матері-годувальниці. Дієтичні столи.

Розділ 2. Захворювання внутрішніх органів

Тема 10. Захворювання новонароджених. Захворювання шкіри й пупкової ранки. Сепсис новонароджених

ЛЕКЦІЯ

Захворюваність і смертність новонароджених. Основні причини. Запобігання захворюваності. Зниження смертності. Принципи організації відділень патології новонароджених. Режим роботи відділень. Організація догляду: температурний режим, вигодовування, санітарно-протиепідемічний режим. Профілактика захворювань новонароджених.

Особливості шкіри і слизових оболонок у новонародженого. Поняття про етіологію захворювань шкіри і пупкової ранки неінфекційного та інфекційного походження. Основні клінічні прояви попрілоостей I, II, III ступенів, а також везикулопустульозу, пухирчатки, омфаліту. Принципи лікування.

Догляд при захворюваннях шкіри і пупка: проведення лікувальних ванн, оброблення шкіри і пупкової ранки антисептичними розчинами, загальний догляд за новонародженим.

Знання етіології сепсису, шляхів зараження. Малі форми сепсису. Клінічні форми: септицемія, септикопемія. Симптоматика залежно від перебігу і фаз патологічного процесу. Особливості сепсису у новонароджених. Принципи лікування. Диспансерний облік.

Поняття про внутрішньоутробні інфекції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Догляд за хворим новонародженим. Оброблення шкіри при попрілоостях різного ступеня, за наявності елементів висипки. Оброблення пупка при простому омфаліті. Догляд за очима, носом, вушними раковинами. Закапування крапель в очі, ніс, вухо.

Застосування грілки, міхура з льодом за різних патологічних станів. Відсмоктування слизу з верхніх дихальних шляхів. Застосування інгаляції киснем, користування медичною апаратурою.

Ознайомлення з організацією медичної допомоги хворим новонародженим і режимом роботи відділень патології новонароджених. Показ новонароджених з різними захворюваннями. Збирання анамнезу в матері хворої дитини. Аналіз симптомів захворювань. Об'єктивне обстеження хворих: огляд, пальпація, перкусія, аускультация.

Діагностика, диференційна діагностика.

Практичні навички:

- оброблення шкіри та слизових оболонок;
- проведення гігієнічної і лікувальної ванн;
- вимірювання температури й графічний запис її;
- вдягання (сповивання) дітей;
- проведення оксигенотерапії;
- відсмоктування слизу з верхніх дихальних шляхів;
- туалет пупкової рани при омфаліті;
- застосування грілки;
- закапування крапель в очі, ніс, вуха;
- підготовка системи для краплинного введення рідини.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Внутрішньоутробні інфекції.

Тема 11. Пологові травми. Асфіксія новонароджених. Внутрішньочерепна пологова травма. Гемолітична хвороба новонароджених

ЛЕКЦІЯ

Пологові травми. Загальні уявлення про причини, симптоми, лікування дитини. Догляд при родовій пухлині, кефалогематомі, ушкодженні м'язів і ураженні периферійної нервової системи. Поняття про чинники ризику і причини внутрішньочерепної пологової травми, основні клінічні симптоми порушень гемодинаміки головного мозку і крововиливів. Принципи лікування. Догляд: охоронний та температурний режим, вигодовування, застосування міхура з льодом, спостереження за основними фізіологічними показниками роботи внутрішніх органів, підготовка дитини до комп'ютерної томографії головного мозку. Профілактика ушкоджень під час пологів.

Поняття про фактори ризику і причини асфіксії. Визначення ступеня тяжкості асфіксії за шкалою Апгар. Комплексний метод реанімації. Догляд за дитиною після реанімаційних заходів і профілактика вторинної асфіксії.

Поняття про синдром дихальних розладів.

Уявлення про причини, патогенез, клінічні форми, симптоматику, лабораторну діагностику гемолітичної хвороби новонароджених.

Значення антенатального патронажу в профілактиці захворювання.

Диспансерний облік дітей з патологією періоду новонародженості, особливості імунізації таких дітей.

Поняття про спадкові захворювання. Значення медико-генетичних консультацій у їх профілактиці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Оцінювання стану новонародженого. Догляд за дітьми з пологовими травмами, асфіксією, гемолітичною хворобою. Користування електровідсмоктувачем, екстракторами. Оксигенотерапія. Користування кувезом, апаратами "Віта", "Лада", "Пенлон". Годування через зонд, з чашечки. Особливості введення лікарських препаратів у порожнину рота, у свічках, підшкірно, внутрішньовенно, внутрішньом'язово (на муляжі).

Показ новонароджених з різними захворюваннями. Огляд, об'єктивне обстеження немовлят. Оцінювання стану хворої новонародженої дитини. Заповнення карти хвороби стаціонарного хворого.

Застосування міхура з льодом.

Виконання призначень лікаря (введення лікарських засобів у порожнину рота, парентерально).

Практичні навички:

- годування дитини з чашки, ложкою, через зонд;
- підготовка та застосування міхура з льодом;
- введення лікарських засобів у порожнину рота, у свічках;
- відсмоктування слизу з верхніх дихальних шляхів;
- проведення ін'єкцій внутрішньом'язово, внутрішньовенно, підшкірно;
- виписування рецептів;
- закапування крапель в очі, ніс, вуха;
- проведення штучної вентиляції легень і закритого масажу серця;
- допомога при судомах на тлі внутрішньочерепної травми.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Геморагічна хвороба новонароджених. Догляд за дітьми при хворобах новонароджених.

Тема 12. Гіповітаміноз. Рахіт. Гіпокальціємічний синдром у дітей раннього віку

ЛЕКЦІЯ

Ознайомлення з основними симптомами гіповітамінозів у дітей, з принципами їх лікування та профілактики.

Вивчення етіології, симптоматики рахіту. Специфічне і неспецифічне лікування рахіту. Догляд за дитиною. Значення специфічної і неспецифічної профілактики рахіту.

Поняття про гіпервітаміноз.

Гіпокальціємічний синдром у дітей раннього віку. Латентна і явні (маніфестні) форми спазмофілії. Надання невідкладної допомоги при ларингоспазмі та еклампсії. Диспансерний нагляд. Особливості харчування.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд та обстеження дітей, хворих на рахіт. Збирання анамнезу в матері хворої дитини. Оцінювання стану дитини та виявлення симптомів захворювання. Розроблення схем профілактики та лікування дітей, хворих на рахіт. Розрахунок доз вітаміну D з метою профілактики та лікування. Участь у проведенні УФО, масажу і гімнастики. Особливості харчового режиму та догляду за дитиною, хворою на рахіт.

Практичні навички:

- виявлення симптомів рахіту;
- розрахунок доз вітаміну D з метою профілактики та лікування рахіту;
- проведення лікувальної ванни;
- надання допомоги при ларингоспазмі та еклампсії;
- допомога під час фізіотерапевтичних процедур;
- проведення масажу та гімнастики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Догляд за дітьми з рахітом.

Тема 13. Аномалії конституції

ЛЕКЦІЯ

Характеристика різних форм аномалії конституції. Загальне уявлення про клінічні форми діатезу: ексудативно-катаральний, алергійний, лімфатико-гіпопластичний, нервово-артритичний.

Поняття про етіологію, патогенез, клінічні прояви різних форм аномалії конституції, особливості діагностики, методи лікування хворих. Догляд: особливості антиалергійної дієти, ведення харчового щоденника, проведення лікувальних ванн, застосування мішанок, мазей. Знання профілактики (антенатальної та постнатальної) захворювання. Диспансерний облік. Особливості імунізації.

Надання невідкладної допомоги при гострих алергійних станах (кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок).

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд та обстеження хворих дітей, оцінювання їхнього стану. Збирання анамнезу в матері хворої дитини. Аналіз причини захворювання. Призначення раціонального

вигодовування, ретельного догляду за дитиною. Аналіз лікувальних процедур при різних формах аномалії конституції. Догляд за хворими на діатез.

Ознайомлення з роботою алергологічного кабінету та принципами диспансерного обліку дітей з аномалією конституції. Надання невідкладної медичної допомоги при гострих алергічних станах. Застосування в лікуванні методу специфічної гіпосенсибілізації.

Практичні навички:

- виявлення симптомів діатезу у дітей;
- складання меню для дітей з аномалією конституції;
- ведення харчового щоденника;
- оброблення шкіри в разі попрілостей, екземи;
- проведення лікувальної ванни;
- застосування мішанок, мазей, примочок;
- роздавання лікувальних засобів;
- проведення ін'єкцій;
- надання невідкладної медичної допомоги при гострих алергічних станах у дітей (кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Догляд за дітьми з аномаліями конституції.

Тема 14. Гострі розлади травлення у дітей раннього віку

ЛЕКЦІЯ

Частота й тяжкість гострих захворювань органів травлення, їх місце в структурі захворюваності та дитячій смертності. Загальна характеристика захворювань органів травлення у дітей раннього віку.

Класифікація захворювань травного каналу. Функціональні розлади травлення. Причини, симптоми, діагностика гострих розладів травлення. Роль інфекційного збудника у виникненні захворювань.

Кишковий токсикоз. Етіологія, патогенез. Синдром токсикозу з ексикозом. Клінічна картина, типи ексикозу (гіпотонічний, гіпертонічний, ізотонічний). Ступені зневоднення організму, перебіг захворювання. Діагностика, лікування хворих дітей, організація правильного режиму й ретельного догляду за ними. Профілактика захворювання.

Пілороспазм та пілоростеноз. Причини, клінічна картина. Диференційно-діагностичні ознаки пілоростенозу та пілороспазму. Лікування хворих дітей.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей та аналіз симптомів гострих розладів травлення. Збирання анамнезу у матері хворої дитини. Оцінювання стану хворої дитини. Визначення ступеня ексикозу.

Проведення оральної і парентеральної регідратації, розрахунок кількості рідини залежно від віку й ступеня зневоднення організму дитини.

Дозоване годування. Ведення листків годування і гідробалансу. Догляд за дитиною. Проведення гігієнічних заходів.

Огляд і ресстрація випорожнень. Збирання випорожнень для копрологічного та бактеріологічного дослідження.

Введення лікарських препаратів перорально та парентерально.

Ознайомлення з правилами дезінфекції білизни й випорожнень.

Практичні навички:

- проведення оральної регідратації;
- розрахунок кількості рідини залежно від віку й ступеня ексикозу;
- складання схем годування;
- годування грудних дітей;
- ведення листка годування;
- заповнення листка гідробалансу;
- догляд за дитиною під час блювання;
- ресстрація й оцінювання випорожнень;
- збирання випорожнень для копрологічного дослідження;
- збирання випорожнень для бактеріологічного дослідження;
- введення лікарських засобів у порожнину рота;
- допомога під час введення лікарських засобів парентерально;
- виписування рецептів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості харчування дітей з гострими розладами травлення.

Тема 15. Хронічні розлади травлення. Гіпотрофія. Паратрофія

ЛЕКЦІЯ

Сучасні погляди на проблему хронічних розладів травлення. Уявлення про нормотрофію.

Гіпотрофія. Етіологія, патогенез. Природжена й набута гіпотрофія. Ступені пренатальної гіпотрофії. Клінічні прояви трьох ступенів постнатальної гіпотрофії. Визначення ступенів гіпотрофії. Відмінність клінічних проявів залежно від порушення в харчуванні дитини. Прогноз при гіпотрофії.

Дієтологія з урахуванням фази гіпотрофії й толерантності дитини до їжі. Інші методи лікування. Антенатальна та постнатальна профілактика гіпотрофії.

Паратрофія. Етіологія, клінічні прояви. Лікування хворих, профілактика захворювання. Організація правильного догляду за дитиною.

Роль фельдшера в профілактиці хронічних розладів травлення.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей і аналіз симптомів гіпотрофії та паратрофії. Збирання анамнезу у матері хворої дитини. Оцінювання стану дитини. Визначення ступеня гіпотрофії.

Огляд і оцінювання випорожнень. Розрахунок енергетичної цінності їжі, білків, жирів і вуглеводів залежно від ступеня гіпотрофії.

Складання схеми годування хворої дитини. Годування дітей. Ведення листка годування.

Догляд за дитиною. Проведення гігієнічних заходів.

Введення лікарських засобів у порожнину рота, внутрішньом'язово, в свічках.

Допомога під час проведення фізіотерапевтичних процедур, масажу, гімнастики.

Практичні навички:

- визначення ступеня гіпотрофії;
- розрахунок енергетичної цінності їжі, білків, жирів, вуглеводів;
- складання схем годування;
- годування грудних дітей;
- ведення листка годування;
- введення лікарських засобів у порожнину рота, в свічках, внутрішньом'язово;
- допомога під час проведення фізіотерапевтичних процедур;
- участь у проведенні масажу, гімнастики;
- участь у проведенні внутрішньовенних ін'єкцій;
- виписування рецептів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості харчування дітей з хронічними розладами травлення.

Тема 16. Захворювання органів травлення в дітей старшого віку. Гострий гастрит. Хронічний гастрит. Виразкова хвороба. Дуоденіт

ЛЕКЦІЯ

Місце захворювань органів травлення в патології дітей старшого віку. Значення порушення режиму харчування, спадковості у виникненні захворювань.

Загальні уявлення про етіологію, клінічні прояви, діагностику, лікування гастритів, виразкової хвороби шлунка, дуоденіту. Особливості клінічних проявів у дітей. Диспансерний нагляд. Профілактика. Догляд за дітьми, підготовка до інструментальних методів дослідження шлунка та дванадцятипалої кишки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей і клінічний аналіз історій хвороб дітей із захворюванням органів травлення. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Вивчення та аналіз дієтотерапії. Ознайомлення з методами лікування. Проведення зондування шлунка. Ознайомлення з гастродуоденофіброскопією, ультразвуковими, рентгенологічними та біохімічними методами дослідження. Проведення очисної, лікувальної клізми. Надання невідкладної допомоги при харчовому отруєнні.

Складання схем лікування.

Практичні навички:

- пальпація живота;
- промивання шлунка дітям різного віку;
- надання невідкладної допомоги при харчовому отруєнні;
- застосування очисної клізми.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Гастрозофагеальна хвороба.

Тема 17. Захворювання печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози. Стоматити. Гельмінтози

ЛЕКЦІЯ

Захворювання печінки та жовчних шляхів. Етіологія, патогенез, особливості клінічних проявів у дітей. Діагностика, диференційна діагностика. Лікування дітей, диспансерний нагляд. Профілактика захворювання.

Захворювання підшлункової залози. Етіологія, патогенез, особливості клінічних проявів у дітей. Діагностика хвороби, диференційна діагностика. Лікування дітей, особливості дієтотерапії. Диспансерний нагляд. Профілактика захворювання.

Стоматити. Етіологія, клінічна картина стоматитів. Лікування, догляд за хворими, профілактика захворювання.

Гельмінтози. Поширення гельмінтозів серед дітей та їх вплив на організм дитини.

Аскаридоз, трихоцефалоз, ентеробіоз. Характеристика гельмінтів. Шляхи зараження, клінічна картина, діагностика, лікування, профілактика.

Проведення санітарно-гігієнічних заходів у дитячих установах з метою профілактики гельмінтозів. Проведення санітарно-освітньої роботи серед дітей дошкільного та шкільного віку.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей та клінічний аналіз історій хвороби різних патологій печінки й жовчних шляхів, підшлункової залози. Догляд за хворими.

Огляд хворих дітей зі стоматитом. Догляд за дітьми. Методи профілактики.

Спостереження за частотою й характером випорожнень, їх оцінювання та ресстрація. Збирання випорожнень для копрологічного, бактеріологічного аналізу, на яйця гельмінтів, матеріалу з періанальних складок на ентеробіоз.

Показ лікарських засобів, які застосовують під час лікування дітей, хворих на гельмінтоз. Складання схем лікування.

Годування дітей і догляд за ними. Виконання медичних призначень.

Практичні навички:

- оброблення слизової оболонки ротової порожнини при стоматиті;
- збирання випорожнень для дослідження на гельмінти;
- збирання матеріалу з періанальних складок на ентеробіоз;
- збирання випорожнень на яйця гельмінтів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Дисбіоз кишківника.

Тема 18. Захворювання органів дихання. Гострий риніт, фарингіт, трахеїт, ларингіт. Стенозувальний ларинготрахеобронхіт. Ангіна: катаральна, фолікулярна, лакунарна. Хронічний тонзиліт

ЛЕКЦІЯ

Захворювання органів дихання та їх місце в патології дитячого віку, особливо в новонароджених і дітей грудного віку. Роль анатоно-фізіологічних особливостей дитячого віку в розвитку цих захворювань.

Гострий риніт, фарингіт, трахеїт, ларингіт. Етіологія, патогенез, клінічна картина. Особливості перебігу цих захворювань у дітей. Діагностика. Лікування, догляд за хворими. Профілактика.

Гострий стенозувальний ларинготрахеобронхіт (несправжній круп). Надання невідкладної допомоги.

Ангіна: катаральна, фолікулярна, лакунарна. Етіологія, патогенез, клінічні прояви. Діагностика. Лікування хворих, догляд за ними. Профілактика захворювання.

Хронічний тонзиліт. Етіологія, патогенез, перебіг хвороби. Лікування хворих дітей, диспансерний нагляд. Профілактика захворювання.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей та клінічний аналіз історій хвороби різних захворювань органів дихання. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Симптоматика, ускладнення та перебіг захворювань залежно від віку дитини. Вимірювання температури тіла, накладання зігрівального компресу на вухо, взяття мазка з носа й задньої стінки глотки на мікрофлору. Виконання лікарських призначень. Проведення інгаляцій. Невідкладна медична допомога при стенозуальному ларинготрахеобронхіті.

Практичні навички:

- вимірювання температури тіла, її графічний запис;
- закапування крапель у ніс, вуха;
- взяття мазків з носа та задньої стінки глотки на мікрофлору;
- накладання зігрівального компресу на вухо;
- надання невідкладної медичної допомоги при стенозуальному ларинготрахеобронхіті.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Догляд за дітьми зі стенозувальним ларинготрахеїтом.

Тема 19. Гострий бронхіт. Пневмонія. Бронхіальна астма

ЛЕКЦІЯ

Гострий бронхіт. Етіологія, патогенез, клінічні прояви. Особливості перебігу захворювань у дітей грудного віку. Діагностика, лікування, догляд за хворими, профілактика захворювань.

Гостра пневмонія. Характеристика захворювання. Зв'язок частоти пневмоній у дітей раннього віку з анатоно-фізіологічними особливостями органів дихання. Значення захворювань матері під час вагітності, тяжких пологів, пологових травм, недоношеності для виникнення пневмоній у новонароджених.

Етіологія, патогенез гострої пневмонії. Класифікація, форми, тяжкість перебігу в недоношених, новонароджених дітей. Діагностика. Лікування. Профілактика. Диспансеризація.

Бронхіальна астма. Характеристика захворювання. Роль спадкової схильності до алергічних захворювань у виникненні бронхіальної астми. Етіологія хвороби, патогенез. Різноманітність шляхів проникнення алергенів в організм дитини. Класифікація бронхіальної астми, форми, тип, тяжкість, перебіг. Клінічні прояви бронхіальної астми.

Ускладнення хвороби. Лікування на першому та другому етапах, залежно від ступеня тяжкості нападів, у післянападний та міжнападний періоди. Диспансерний нагляд. Особливості імунізації. Профілактика. Роль фельдшера в проведенні санітарно-освітньої роботи серед населення і особливо серед сімей з обтяженою спадковістю.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих і клінічний аналіз історій хвороби дітей з різними захворюваннями органів дихання. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Симптоматика, ускладнення та перебіг захворювань залежно від віку. Аналіз рентгенограм. Спостереження за характером кашлю та догляд за дитиною під час кашлю. Підрахунок кількості дихань. Взяття мазків з носа та

задньої стінки глотки на мікрофлору.

Очищення дихальних шляхів (відсмоктування слизу й мокротиння). Вимірювання температури тіла. Виконання лікарських призначень. Складання схем лікування антибіотиками й розрахунок доз. Розведення та введення антибіотиків. Виконання інгаляцій та оксигенотерапії. Накладання гірчичників, проведення гірчичних обгортань.

Організація режиму й догляду за дітьми. Провітрювання палат, кварцування, підтримування температури в палаті. Укладання дітей в ліжку. Годування грудних дітей.

Участь у проведенні фізіотерапевтичних процедур, масажу, гімнастики. Надання невідкладної допомоги при дихальній недостатності, стенозуючому ларинготрахеобронхіті та нападі бронхіальної астми.

Практичні навички:

- вимірювання температури тіла, її графічний запис;
- підрахунок кількості дихань;
- закапування крапель у вухо, носові ходи, кон'юнктивальний мішок;
- відсмоктування слизу й мокротиння;
- проведення оксигенотерапії;
- накладання гірчичників на грудну клітку та проведення гірчичних обгортань;
- розведення і введення антибіотиків;
- допомога під час проведення фізіотерапевтичних процедур, інгаляцій, масажу, гімнастики;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі дихальної недостатності, нападів бронхіальної астми, стенозуючого ларинготрахеобронхіту;
- взяття мазків із задньої стінки глотки і носа на мікрофлору.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Сторонні тіла органів дихання. Догляд за дітьми, лікування.

Тема 20. Захворювання серцево-судинної системи. Природжені вади серця й судин

ЛЕКЦІЯ

Природжені вади серця й судин. Частота природжених вад серця в дітей.

Несприятливі чинники, які впливають на ембріон і зумовлюють виникнення природжених вад серця. Класифікація. Фази клінічного перебігу. Клінічні прояви при дефекті міжшлункової перегородки, відкритій артеріальній протоці, тетраді Фалло. Прогноз. Ускладнення вад серця. Сучасні методи діагностики та лікування.

Невідкладна допомога в разі критичних станів, лікування при ускладненнях і супутніх захворюваннях. Диспансеризація. Догляд за дитиною. Профілактика. Роль фельдшера в проведенні санітарно-освітньої роботи з батьками з метою профілактики природжених вад серця в дітей.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей з природженими вадами серця. Клінічний аналіз історій хвороби. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Підрахунок частоти пульсу, визначення його властивостей. Спостереження за пульсом. Вимірювання артеріального тиску та його оцінювання. Облік випитої та видленої рідини.

Аналіз лікарських призначень.

Практичні навички:

- підрахунок частоти пульсу й визначення його властивостей;
- вимірювання артеріального тиску, реєстрація даних;
- облік випитої, введеної й видленої рідини;
- організація лікувально-охоронного режиму;
- розрахунок доз лікарських препаратів;
- розведення і введення антибіотиків;
- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій;
- допомога під час проведення фізіотерапевтичних процедур, масажу, гімнастики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Фібросластоз. Догляд за дітьми з вадами серця.

Тема 21. Ревматизм. Вегетосудинна дистонія

ЛЕКЦІЯ

Характеристика захворювання. Поширеність серед дітей. Етіологія. Патогенез. Значення генетичної схильності організму до успадкування особливостей імунних реакцій. Класифікація ревматизму та характеристика ступенів його активності. Фази: активна й неактивна. Клініко-анатомічні характеристики уражень серця та інших органів і систем. Характер перебігу. Недостатність кровообігу. Клінічні прояви міокардиту, ендокардиту, перикардиту, поліартриту, малої хорей.

Клінічна, лабораторна та інструментальна діагностика уражень серця, суглобів, нервової системи. Поетапне лікування хворих на ревматизм. Догляд за хворими. Прогноз. Диспансерний нагляд. Первинна і вторинна профілактика.

Уявлення про вегетосудинну дистонію. Характеристика захворювання. Вегетосудинна дистонія — одна з найпоширеніших патологій у дитячому віці, як синдром, що виникає при багатьох захворюваннях. Етіопатогенез. Клінічні симптоми. Комплексне обстеження та діагностика. Лікування хворих. Профілактика. Диспансерний нагляд. Санация хронічних вогнищ інфекції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Показ дітей, хворих на ревматизм та вегетосудинну дистонію. Клінічний аналіз історій хвороб.

Визначення фази ревматизму та ступеня недостатності кровообігу. Огляд дітей, хворих на ревматизм і вегетосудинну дистонію.

Складання схем лікування ревматизму та вегетосудинної дистонії. Організація суворого ліжкового режиму дітям з активною фазою ревматизму.

Догляд за хворими дітьми. Дотримання дієти при захворюваннях серцево-судинної системи. Годування тяжкохворих дітей.

Розрахунок доз медикаментозних препаратів. Застосування кисню. Взяття крові з вени для біохімічного дослідження. Ознайомлення з роботою ревматологічного кабінету поліклініки. Надання невідкладної допомоги в разі несприятливості й колапсу.

Практичні навички:

- підрахунок частоти пульсу та визначення його властивостей;
- вимірювання артеріального тиску, реєстрація даних;
- взяття крові з вени для біохімічного дослідження;
- визначення доз лікарських препаратів;
- розведення та введення антибіотиків;
- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій;
- невідкладна медична допомога в разі несприятливості і колапсу;
- організація лікувально-охоронного режиму для хворих на ревматизм.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Порушення серцевого ритму в дітей. Ювенільний ревматоїдний артрит.

Тема 22. Захворювання системи крові. Анемія. Лейкоз. Геморагічний діатез

ЛЕКЦІЯ

Анемія, її характеристика. Класифікація за етіопатогенетичними принципами. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви та гемограми в разі легкої й тяжкої форм дефіцитної анемії. Особливості цих форм анемії в недоношених дітей. Діагностика. Лікування. Профілактика антенатальна й постнатальна. Роль фельдшера в профілактиці анемії в дітей раннього віку.

Лейкоз. Характеристика захворювання. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клінічні прояви різних періодів гострого лейкозу. Діагностика. Особливе значення пункції кісткового мозку. Сучасні методи лікування. Прогноз. Диспансерний нагляд.

Геморагічний діатез. Класифікація. Об'єднання різних за своєю природою захворювань внаслідок спільної їх ознаки — кровоточивості.

Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейна—Геноха). Етіологія. Патогенез. Клінічна картина. Діагностика. Лікування, догляд за хворими. Профілактика. Диспансерний нагляд.

Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа). Етіологія. Патогенез. Клінічна картина. Діагностика на підставі клінічної картини та даних лабораторних досліджень крові.

Лікування. Догляд за хворими. Профілактика. Диспансерний нагляд.

Гемофілія. Етіологія. Патогенез. Три форми гемофілії. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування хворих, ретельний догляд за хворими. Профілактика. Диспансерний нагляд.

Організація допомоги хворим на гемофілію.

Невідкладна допомога при носовій, легеневої, шлунково-кишкової кровотечах.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей. Клінічний аналіз історії хвороби та гемограм різних захворювань системи крові. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Виконання лікарських призначень. Організація суворого ліжкового режиму. Догляд за хворими дітьми. Дотримання дієти. Годування тяжкохворих дітей. Введення препаратів заліза, глюкокортикостероїдів, гіпосенсибілізуювальних засобів, цитостатиків. Участь у проведенні гемотрансфузій. Надання невідкладної медичної допомоги при кровотечах.

Огляд хворих дітей. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Клінічний аналіз історії хвороб. Виконання лікарських призначень. Догляд за хворими дітьми. Дотримання дієти. Участь у проведенні гемотрансфузій. Надання невідкладної медичної допомоги при кровотечах.

Практичні навички:

- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій;
- допомога під час проведення гемотрансфузій;
- догляд за дитиною після гемотрансфузій;
- організація лікувально-охоронного режиму при хворобах системи крові;
- проведення передньої тампонади носа;
- надання допомоги при носовій, легеневої, шлунково-кишкової кровотечах.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові (ДВЗ-синдром).

Тема 23. Захворювання нирок і сечових шляхів. Гломерулонефрит. Нефротичний синдром. Пієлонефрит. Гостра й хронічна ниркова недостатність

ЛЕКЦІЯ

Гострий гломерулонефрит. Характеристика захворювання. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування. Дієтологія залежно від стадії захворювання. Важливість дотримання дієти залежно від стадії захворювання. Облік випитої, введеної та виділеної рідини. Медикаментозна терапія. Обов'язкова санація хронічних вогнищ інфекції. Збирання сечі для лабораторного дослідження. Санаторно-курортне лікування. Догляд за хворими дітьми, диспансерний нагляд. Профілактика захворювання.

Уявлення про гостру й хронічну ниркову недостатність. Поняття про нефротичний синдром.

Пієлонефрит. Характеристика захворювання. Етіологія й патогенез. Значення різних анатомічних аномалій та анатомо-фізіологічних особливостей сечової системи в розвитку інфекції в нирках. Клінічні прояви гострого пієлонефриту. Лабораторна діагностика: дослідження сечі за методиками Нечипоренка, Амбурже, Зимницького, висівання сечі на мікрофлору. Перебіг хронічного пієлонефриту. Рентгенологічне та ультразвукове дослідження, радіоізотопна ренографія. Хронічний пієлонефрит. Лікування. Дієта, медикаментозна терапія та фітотерапія. Догляд за дітьми. Санаторно-курортне лікування.

Диспансерний нагляд. Санація хронічних вогнищ інфекції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд дітей із захворюваннями нирок. Клінічний аналіз історії хвороби. Збирання анамнезу. Оцінювання стану хворої дитини. Виявлення головних симптомів. Підрахунок пульсу. Вимірювання артеріального тиску. Виконання лікарських призначень. Організація суворого ліжкового режиму. Догляд за дітьми. Облік випитої, введеної і виділеної рідини. Аналіз дієти залежно від характеру захворювання, періоду, віку. Годування тяжкохворих дітей. Аналіз медикаментозної терапії. Введення антибіотиків, нестероїдних протизапальних препаратів, кортикостероїдів.

Збирання сечі в дітей.

Визначення діурезу. Проведення проб за методиками Нечипоренка, Зимницького. Висівання сечі на бактеріальну флору.

Практичні навички:

- збирання сечі в дітей різних вікових груп для загального аналізу;
- визначення добового діурезу;
- збирання сечі за методиками Нечипоренка, Зимницького;
- висівання сечі на бактеріальну флору;
- заповнення листка гідробалансу;
- розведення та введення антибіотиків;
- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовених вливань;
- підготовка хворих до рентгенологічного обстеження, УЗД;
- невідкладна медична допомога при гострій затримці сечі.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Нефротичний синдром. Пієлонефрит. Гостра й хронічна ниркова недостатність.

Тема 24. Захворювання ендокринної системи (залоз внутрішньої секреції). Цукровий діабет. Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз

ЛЕКЦІЯ

Цукровий діабет. Характеристика захворювання. Етіологія, патогенез, клінічна картина. Глюкозурія, гіперглікемія. Перебіг захворювання, його форми. Ускладнення. Причини та симптоми гіперглікемічної коми, гіпоглікемічної коми. Лікування хворих на цукровий діабет (правильне харчування, інсулінотерапія, дотримання режиму). Невідкладна медична допомога в разі передкоматозного та коматозного станів. Диспансерний нагляд. Виявлення латентних форм. Санаторно-курортне лікування. Профілактика.

Уявлення про захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз. Етіологія. Патогенез. Природжений і набутий гіпотиреоз. Клінічні прояви. Розпізнавання гіпотиреозу в перші місяці життя дитини. Лікування. Прогноз.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд дітей із захворюваннями ендокринної системи. Клінічний аналіз історії хвороби. Збирання анамнезу у хворих на цукровий діабет. Виявлення основних симптомів. Читання аналізів крові й сечі. Дослідження добової сечі для визначення вмісту глюкози. Лікарські призначення — ознайомлення з режимом, вивчення методики введення інсуліну та препаратів, які знижують рівень глюкози — бігуанідів, препаратів сульфонілсечовини, ліпотропних та їх виконання.

Надання допомоги при гіперглікемічній та гіпоглікемічній комі.

Практичні навички:

- збирання добової сечі для визначення вмісту глюкози;
- підшкірні, внутрішньовенні ін'єкції;
- визначення рівня цукру в сечі за допомогою глюкометра;
- техніка й правила введення інсуліну, розрахунок дози;
- невідкладна допомога при гіперглікемічній та гіпоглікемічній комі.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вроджений гіпотиреоз у дітей.

Розділ 3. Інфекційні хвороби

Тема 25. Основи охорони праці в педіатрії

ЛЕКЦІЯ

Охорона праці під час роботи медичного працівника в інфекційному відділенні. Робота фельдшера із серологічними препаратами. Робота в маніпуляційному кабінеті. Чинні документи МОЗ України щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій та профілактики внутрішньолікарняного та професійного зараження ВІЛ-інфекцією, вірусним гепатитом.

Тема 26. Загальна характеристика інфекційного процесу. Імунопрофілактика дитячих інфекційних захворювань. Туберкульоз. Рання туберкульозна інтоксикація.

ЛЕКЦІЯ

Характеристика інфекційного процесу, його форми. Циклічний перебіг, послідовні періоди хвороби та їх характеристика. Уявлення про загострення, рецидиви, суперінфекцію. Профілактика інфекційних хвороб. Значення ранньої діагностики для запобігання поширенню інфекції.

Методи підвищення імунітету в дітей. Профілактичні щеплення з метою створення імунітету (специфічна профілактика).

Загальні й місцеві реакції на профілактичні щеплення в дітей та поствакцинальні ускладнення. Календар профілактичних щеплень. Профілактика й лікування ускладнень, пов'язаних зі щепленнями.

Туберкульоз. Сучасний стан проблеми. Етіологія. Епідеміологія. Основні клінічні форми. Фази перебігу процесу. Локалізація й поширеність. Ускладнення туберкульозного процесу. Особливості перебігу туберкульозу в дітей. Діагностика туберкульозу. Використання туберкулінодіагностики для раннього виявлення туберкульозу в дітей і профілактики захворювання. Рентгенологічне дослідження.

Рання туберкульозна інтоксикація. Характеристика захворювання. Клінічні прояви. Вираж туберкульозних проб. Поствакцинальна алергія.

Первинний туберкульозний комплекс. Характеристика захворювання. Клінічні ознаки. Перебіг з чіткою симптоматикою і без виражених клінічних проявів.

Причини ураження внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Залежність клінічних проявів від реактивності макроорганізму, форми патологічного процесу та його локалізації. Діагностика. Ускладнення. Прогноз.

Уявлення про туберкульозний менінгіт.

Комплексне лікування туберкульозу. Неспецифічна профілактика. Специфічна профілактика (вакцинація та ревакцинація). Правила введення вакцини БЦДЖ. Первинна і вторинна хіміопротекторна профілактика. Диспансерне спостереження. Роль фельдшера в профілактиці туберкульозу в дітей. Охорона праці медичного працівника під час роботи з вакциною БЦДЖ і туберкуліном.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Заняття проводиться в кабінеті профілактичних щеплень дитячої поліклініки та кабінеті фізіатра. Ознайомлення з роботою кабінету профілактичних щеплень (демонстрація вакцин, методи зберігання їх, сироваток, гамма-глобуліну). Календар профілактичних щеплень. Поствакцинальні ускладнення, їх профілактика. Ведення звітної документації.

Ознайомлення з організацією роботи дитячих протитуберкульозних лікувальних закладів. Система обліку диспансеризації хворих на туберкульоз.

Огляд хворих дітей. Збирання анамнезу. Клінічний аналіз історії хвороби. Демонстрація типових рентгенівських знімків. Ознайомлення з методикою збирання мокротиння для визначення збудника туберкульозу. Ознайомлення з лікарськими призначеннями та їх виконання. Ознайомлення з протитуберкульозними препаратами, протитуберкульозною вакциною БЦДЖ, туберкуліном.

Оволодіння методикою постановки проби Манту й технікою введення вакцини БЦДЖ (на фантомі).

Практичні навички:

- техніка введення протитуберкульозної вакцини;
- техніка проведення проби Манту;
- техніка проведення щеплення проти туберкульозу;
- оцінювання результатів проби Манту;
- методика збирання мокротиння для визначення наявності збудника туберкульозу;
- догляд за хворими дітьми;
- оформлення звітних форм (карта профілактичних щеплень (форма № 063), журнал реєстрації профілактичних щеплень (форма № 064), історія розвитку дитини (форма № 112);
- проведення санітарно-освітньої роботи.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Рання діагностика туберкульозу.

Тема 27. Гострі респіраторні вірусні інфекції. Грип. Парагрип. Аденовірусна інфекція. Кашлюк. Паракашлюк. Гемофільна інфекція

ЛЕКЦІЯ

Характеристика захворювань. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічна картина. Форми. Особливості перебігу захворювання у дітей раннього віку. Перебіг. Ускладнення, зумовлені дією вірусу, та бактеріальні ускладнення. Діагностика. Принципи лікування та догляд за хворими. Специфічні засоби лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.

Кашлюк. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Збудник і його властивості. Епідеміологічні особливості. Сприйнятливість організму. Патогенез. Клінічна картина. Особливості перебігу кашлюку в немовлят. Прогноз захворювання.

Діагностика кашлюку. Клінічне та епідеміологічне значення ранньої діагностики. Гематологічні зміни. Рентгенологічне обстеження. Бактеріологічний метод. Експрес-метод діагностики. Серологічні реакції.

Лікування дітей, хворих на кашлюк. Принципи лікування в різні періоди захворювання та залежно від віку дитини. Значення організації режиму та догляду за хворими.

Профілактика кашлюку. Активна імунізація. Терміни вакцинації та ревакцинації. Заходи в осередку інфекції. Ізоляція хворих. Карантин.

Паракашлюк. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічні ознаки. Ускладнення. Діагностика. Лікування. Профілактика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення зі структурою, обладнанням і режимом роботи дитячої інфекційної лікарні, огляд боксів. Ознайомлення із санітарним режимом лікарні та правилами дотримання особистої гігієни персоналом. Правила приймання хворих дітей і розміщення їх у стаціонарі. Особливості обслуговування й догляду дітей в інфекційній лікарні. Значення поточної дезінфекції та її методи при різних інфекціях. Заходи щодо профілактики інфекцій в інфекційних лікарнях, поліклініках.

Огляд хворих дітей, визначення патогномонічних симптомів захворювання. Аналіз історії хвороби та ознайомлення з лікарськими призначеннями. Проведення профілактичних заходів. Виконання призначень лікаря. Догляд за хворими. Годування тяжкохворих дітей. Участь у проведенні фізіотерапевтичних процедур. Надання допомоги при гіпертермії, судомою та стенозуючому ларинготрахеїті. Ознайомлення з лікарськими призначеннями та їх виконання. Демонстрація дітей, хворих на кашлюк, або аналіз тематичних історій хвороб. Аналіз епідеміологічних даних. Догляд за хворими дітьми. Виконання призначень лікаря. Взяття слизу з носової частини глотки для бактеріологічного дослідження на виявлення палички Борде—Жангу.

Практичні навички:

- взяття слизу з носової частини горла на бактеріологічне дослідження;
- роздавання лікарських засобів;
- відсмоктування слизу з носа;
- закапування крапель у ніс, очі, вуха;
- проведення змивів з носової частини горла для дослідження на наявність вірусів;
- накладання гірчичників на грудну клітку;
- накладання зігрівального компресу на вухо;
- проведення інгаляцій;
- розведення та введення антибіотиків;
- годування дітей;
- роздавання лікарських засобів;
- проведення ін'єкцій;
- методика введення вакцини АКДП;
- методика щеплення проти гемофільної інфекції;
- взяття матеріалу на кашльові пластинки;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063);
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань;
- невідкладна медична допомога при гіпертермії, судомою та стенозуючому ларинготрахеїті, анафілактичному шоці.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Нейротоксикоз. Невідкладна допомога.

Тема 28. Дифтерія

ЛЕКЦІЯ

Характеристика захворювання. Етіологія. Збудник дифтерії, його властивості. Епідеміологія. Патогенез.

Клінічна картина дифтерії. Класифікація. Клінічні форми дифтерії мигдаликів. Дифтерія гортані (дифтерійний круп).

Дифтерія носа. Рідкісні форми дифтерії (дифтерія очей, шкіри, зовнішніх статевих органів). Диференціальна діагностика. Ускладнення. Прогноз при різних формах дифтерії та її ускладненнях.

Діагностика дифтерії. Клінічний діагноз. Бактеріоскопічне та бактеріологічне дослідження. Реакція аглютинації. Експрес-діагностика.

Лікування дітей, хворих на дифтерію. Обов'язкова госпіталізація. Своєчасне введення антитоксичної протидифтерійної сироватки. Визначення дози сироватки й правила її введення. Комплексне лікування. Лікування при ускладненнях. Ретельний догляд за хворими. Госпіталізація та санація носіїв.

Заходи в осередку інфекції. Профілактика дифтерії. Активна імунізація. Терміни вакцинації та ревакцинації АКДП-вакциною, АДП- та АДП-М-анатоксином. Охорона праці медичного працівника під час догляду за дітьми, хворими на дифтерію.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з інфекційною лікарнею. Правила приймання хворих. Показ хворих дітей. Клінічний аналіз історій хвороб та лікарських призначень. Взяття мазків з носа та ротоглотки для бактеріологічного дослідження. Демонстрування протидифтерійної сироватки, вакцин. Ознайомлення з правилами введення антитоксичної протидифтерійної сироватки. Оволодіння технікою введення вакцин АКДП, АДП. Заповнення відповідної документації (форми № 112, 063, 064). Розроблення заходів в осередку інфекції.

Практичні навички:

- взяття мазка із слизової оболонки носа й мигдаликів для бактеріологічного дослідження;
- методика введення антитоксичної протидифтерійної сироватки;
- техніка введення вакцин АКДП, АДП;
- заповнення карти профілактичних щеплень та історії розвитку дитини (форми № 063, 064, 112);
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Ускладнення дифтерії. Надання невідкладної допомоги при ускладненнях дифтерії.

Тема 29. Скарлатина. Кір. Краснуха

ЛЕКЦІЯ

Скарлатина. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічна картина. Різні клінічні форми та їх симптоматика. Ускладнення ранні та пізні. Діагностика. Диференційна діагностика. Комплексне лікування. Значення організації режиму та догляду хворих.

Профілактика. Заходи в осередку інфекції. Ізоляція хворих. Карантин. Виявлення стертих і атипових форм.

Кір. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічна картина. Клінічні форми кору та їх перебіг. Ускладнення.

Діагностика кору. Диференційна діагностика. Лікування хворих, зокрема при ускладненні хвороби. Значення режиму й ретельного догляду.

Профілактика кору. Активна імунізація. Терміни вакцинації та ревакцинації. Заходи в осередку інфекції. Ізоляція хворих. Карантин.

Краснуха. Характеристика захворювання. Етіологія та епідеміологія. Патогенез. Клінічна картина. Ускладнення. Діагноз. Диференційний діагноз. Лікування. Профілактика.

Тактика вагітної жінки в разі контакту з хворим на краснуху. Специфічна профілактика краснухи.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз клінічних симптомів та виконання лікарських призначень. Догляд за хворими. Годування хворих дітей. Виконання призначень лікаря, роздавання ліків. Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції.

Ознайомлення з методикою введення вакцини проти кору, краснухи. Проведення ретельного догляду, туалет шкіри та слизових оболонок, очей, туалет носових ходів. Годування дітей. Закапування крапель у ніс, очі, вуха; проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій та внутрішньовенних вливань.

Практичні навички:

- догляд за шкірою і слизовими оболонками;
- збирання сечі для загальноклінічного аналізу;
- закапування крапель у носові ходи, кон'юнктивальний мішок;
- накладання гірчичників на грудну клітку;
- годування тяжкохворих дітей;
- роздавання лікарських засобів;
- проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань;
- техніка введення корової вакцини та вакцини проти краснухи;
- взяття мазка на стрептокок з-під язика;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063);
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) та реєстрація в журналі інфекційних захворювань.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Ускладнення скарлатини. Профілактика.

Тема 30. Вітряна віспа. Епідемічний паротит

ЛЕКЦІЯ

Вітряна віспа. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічні форми, їх перебіг.

Ускладнення, пов'язані з дією вірусу і зумовлені вторинною інфекцією.

Діагноз. Диференційна діагностика. Лікування. Ретельний догляд за дитиною.

Профілактика. Заходи в осередку інфекції. Ізоляція хворих. Карантин.

Епідемічний паротит. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Вікові особливості. Патогенез. Клінічні форми та їх характеристика. Ускладнення хвороби.

Прогноз.

Діагностика. Лікування хворих. Профілактика. Активна імунізація. Терміни введення вакцини.

Заходи в осередку інфекції. Ізоляція хворих. Карантин. Облік стертих та атипових форм.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз клінічних симптомів, ознайомлення з лікарськими призначеннями та їх виконання. Ознайомлення з методикою введення вакцини проти паротиту. Догляд за хворими, туалет шкіри й слизових оболонок. Годування тяжкохворих. Накладання зігрівального компресу на привушні слинні залози.

Виконання призначень лікаря, роздавання лікарських засобів, закапування крапель у ніс, очі, проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань.

Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції.

Практичні навички:

- догляд за шкірою і слизовими оболонками;
- закапування крапель у ніс, очі;
- накладання зігрівальних компресів на привушні слинні залози;
- годування тяжкохворих дітей;
- роздавання лікарських засобів;
- проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань;
- техніка введення вакцини проти паротиту;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063);
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Гепатичні інфекції

Тема 31. Менінгококова інфекція

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття цієї групи захворювань.

Етіологія. Серологічні типи. Епідеміологія. Шлях передавання. Сприйнятливість. Патогенез.

Клінічна картина захворювання. Три основні клінічні форми. Симптоми ринофарингіту. Клінічні прояви менингококцемії з ризиком розвитку інфекційно-токсичного шоку та менингіту в поєднанні з ураженням речовини мозку (менингоенцефаліту). Особливості перебігу хвороби в дітей грудного віку. Ускладнення. Прогноз. Діагностика хвороби. Значення спинномозкової пункції. Бактеріологічне дослідження. Комплексне лікування відповідно до варіанту клінічного перебігу і тяжкості хвороби. Лікування носіїв.

Профілактика. Заходи в осередку інфекції. Терміни виписування зі стаціонару. Бактеріологічне обстеження реконвалесцентів і контактних хворих. Остаточна дезінфекція. Медичне спостереження за осередком інфекції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз клінічних симптомів, ознайомлення з лікарськими призначеннями та їх виконання.

Ознайомлення з методикою проведення спинномозкової діагностичної пункції та спостереження за дитиною після пункції. Взяття слизу з носової частини глотки для бактеріологічного дослідження на менингокок. Догляд за хворими. Годування тяжкохворих. Виконання призначень лікаря: роздавання лікарських засобів, проведення ін'єкцій (підшкірних, внутрішньом'язових, внутрішньовенних).

Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції.

Практичні навички:

- взяття мазка з носоглотки для бактеріологічного дослідження на менингокок;
- допомога під час проведення спинномозкової діагностичної пункції;
- укладання дитини в ліжку після пункції та спостереження за нею;
- годування тяжкохворих дітей;
- роздавання лікарських засобів;
- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливачь;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Гостра недостатність надниркових залоз.

Тема 32. Дизентерія. Кишкова колі-інфекція. Сальмонельоз

ЛЕКЦІЯ

Дизентерія (шигельоз). Характеристика захворювання. Етіологія. Класифікація збудників та їх властивості. Епідеміологія. Патогенез.

Клінічна картина. Особливості перебігу в дітей раннього віку. Розвиток токсикозу та ексикозу. Ускладнення. Діагностика.

Профілактика. Заходи в осередку інфекції. Терміни виписування з лікарні. Диспансерне спостереження за реконвалесцентами. Обстеження контактних хворих. Виявлення, ізоляція та лікування при безсимптомних формах. Остаточна дезінфекція. Медичне спостереження за осередком інфекції.

Кишкова колі-інфекція (ешерихіоз). Визначення поняття цієї групи гострих кишкових захворювань. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічна картина. Клінічні форми. Симптоматика. Розвиток токсикозу та ексикозу. Типи й ступені ексикозу. Розрахування добової кількості рідини для введення дитині та визначення її якісного складу залежно від типу і ступеня ексикозу. Ускладнення. Прогноз. Діагностика (бактеріологічний метод, копрологічний; застосування лумінесцентної сироватки для експрес-діагностики).

Комплексне лікування з урахуванням тяжкості, фази хвороби, фонових і супутніх захворювань, віку хворого.

Профілактика. Терміни виписування реконвалесцентів. Ізоляція, бактеріологічне дослідження дітей з дисфункцією кишок.

Сальмонельоз. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічна картина. Ускладнення. Діагностика. Комплексне лікування. Профілактика. Санітарно-епідеміологічні заходи.

Профілактика харчового сальмонельозу. Терміни виписування реконвалесцентів. Обстеження дітей перед оформленням їх у дитячі дошкільні заклади.

Роль фельдшерів у проведенні профілактики гострих кишкових інфекцій.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з роботою та санітарно-епідеміологічним режимом відділення для лікування хворих на гострі шлунково-кишкові інфекції. Правила приймання хворих дітей. Огляд хворих дітей. Оцінювання стану дітей.

Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз симптомів захворювань. Огляд випорожнень, їх оцінювання та реєстрація. Збирання випорожнень для бактеріологічного дослідження. Догляд за хворими. Годування дітей. Оральна та парентеральна регідратація. Виконання призначень лікаря: роздавання лікарських засобів, проведення ін'єкцій (підшкірних, внутрішньом'язових, внутрішньовенних). Ознайомлення з правилами виписування реконвалесцентів. Участь у проведенні поточної дезінфекції. Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції.

Уявлення про дисбіоз. Складання плану бесіди з батьками на тему "Профілактика гострих кишкових інфекцій у дітей".

Практичні навички:

- ознайомлення із санітарно-протиепідемічним режимом інфекційного відділення;
- оцінювання стану дитини;
- реєстрація й оцінювання випорожнень;
- збирання випорожнень для копрологічного та бактеріологічного дослідження;
- застосування регідратації;
- заповнення листка гідробалансу;
- догляд за хворими;
- роздавання лікарських засобів і виконання призначень лікаря;
- проведення поточної дезінфекції;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Ротавірусна інфекція.

Тема 33. Поліомієліт

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Клінічний аналіз навчальних історій хвороб. Демонстрація слайдів. Клінічна симптоматика захворювання. Догляд за дітьми. Заходи в осередку інфекції. Специфічна профілактика поліомієліту.

Практичні навички:

- ознайомлення із санітарно-протиепідемічним режимом інфекційного відділення;
- оцінювання стану дитини;
- реєстрація й оцінювання випорожнень;
- збирання випорожнень для копрологічного та бактеріологічного дослідження;
- застосування регідратації;
- заповнення листка гідробалансу;
- догляд за хворими;
- роздавання лікарських засобів і виконання призначень лікаря;
- проведення поточної дезінфекції;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань;
- проведення протиоліомієлітної імунізації;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Поліомієліт. Неполіомієлітні ентеровірусні інфекції.

Тема 34. Вірусні гепатити

ЛЕКЦІЯ

Вірусні гепатити. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Джерело інфекції. Тривалість виділення вірусів гепатиту. Шляхи передавання. Сприйнятливість. Патогенез. Клінічна картина гепатиту. Інкубаційний період гепатиту. Клінічні прояви. Ускладнення. Прогноз. Діагностика. Комплексне лікування. Специфічна профілактика гепатиту В.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з роботою та санітарно-епідеміологічним режимом відділення для лікування хворих на вірусний гепатит. Правила приймання хворих дітей. Огляд хворих дітей. Оцінювання стану дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз симптомів захворювання. Оцінювання кольору шкіри та слизових оболонок. Огляд сечі та випорожнень, їх оцінювання. Ознайомлення з методами діагностики. Догляд за хворими. Годування тяжкохворих дітей, дієтотерапія. Виконання призначень лікаря (роздавання лікарських засобів, проведення ін'єкцій).

Ознайомлення з правилами виписування реконвалесцентів. Участь у проведенні поточної дезінфекції. Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції. Активна імунізація проти гепатиту В, заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063-о) та іншої звітної документації.

Практичні навички:

- взяття крові з вени для біохімічного дослідження;
- збирання сечі для визначення жовчних пігментів;
- годування тяжкохворих, дієтотерапія;
- догляд за хворою дитиною;
- роздавання ліків;
- проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій та внутрішньовенних вливань;
- проведення поточної дезінфекції;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань;
- методика введення вакцини проти гепатиту В.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Профілактика вірусного гепатиту.

Тема 35. СНІД (синдром набутого імунodefіциту)

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття СНІД. Етіологія. Епідеміологія. Шляхи передавання. Сприйнятливість. Патогенез. Клінічна картина. Виділення п'яти послідовних стадій. Клінічні прояви стадій захворювання. Діагностика. Виявлення антитіл до ВІЛ-інфекції шляхом імуноферментного аналізу. Загальний аналіз крові.

Профілактика. Заходи неспецифічної профілактики. Скринінгові дослідження для виявлення інфікованих осіб. Тестування донорів. Охорона праці медичного працівника під час догляду дітей, хворих на СНІД.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з клінічними проявами СНІДу, методами діагностики, доглядом хворих та профілактикою хвороби. Деонтологічні аспекти роботи з хворими. Складання плану заходів внутрішньолікарняної профілактики поширення ВІЛ-інфекції. Складання рекомендацій профілактики СНІДу для медичного персоналу.

Практичні навички:

- знання принципів особистої профілактики СНІДу;
- санітарно-освітня робота;
- опрацювання чинних наказів МОЗ України з питань діагностики ВІЛ-інфікування та профілактики СНІДу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Профілактика СНІДу.

Розділ 4. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі та в стаціонарі

Тема 36. Судомний, гіпертермічний, алергійний, токсичний, коматозний синдроми. Стенозуювальний ларинготрахеобронхіт, астматичний стан

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Судомний, гіпертермічний, алергійний синдроми. Показ хворих, що перебувають у термінальному стані (або аналіз навчальних історій хвороби). Визначення провідного патологічного синдрому та ступеня його тяжкості. Оцінювання стану дитини. Участь у наданні невідкладної медичної допомоги хворій дитині (умовно).

Тактика фельдшера в палаті інтенсивної терапії під час надання невідкладної медичної допомоги. Ознайомлення з особливостями госпіталізації хворих дітей до лікувального закладу. Участь у догляді за дитиною.

Коматозний і токсичний синдроми. Показ хворих дітей, які перебувають у коматозному стані; у яких діагностовано токсичний синдром, кишковий токсикоз (або аналіз навчальних історій хвороби). Показ хворих дітей з нейротоксикозом. Визначення провідного патологічного синдрому та ступеня його тяжкості. Надання невідкладної медичної допомоги при цих станах. Догляд за хворими. Спостереження за функціями життєво важливих органів.

Тактика фельдшера в палаті інтенсивної терапії під час надання невідкладної медичної допомоги. Ознайомлення з особливостями госпіталізації хворих дітей до лікувального закладу.

Синдром бронхоспазму і стенозуювального ларинготрахеобронхіту, астматичний синдром. Показ хворих дітей із синдромом бронхоспазму зі стенозуювальним ларинготрахеобронхітом, бронхіальною астмою (або аналіз навчальних історій хвороби). Визначення провідного патологічного синдрому та ступеня його тяжкості. Оцінювання стану дитини. Участь у наданні невідкладної допомоги хворій дитині (умовно).

Тактика фельдшера в палаті інтенсивної терапії під час надання невідкладної медичної допомоги. Ознайомлення з особливостями госпіталізації хворих дітей до лікувального закладу. Участь у догляді за хворою дитиною.

Практичні навички:

- надання невідкладної медичної допомоги в разі судомного синдрому;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі гіпертермічного синдрому;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі алергійного синдрому;
- надання невідкладної медичної допомоги під час коматозних станів;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі кишкового токсикозу та ексикозу;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі нейротоксикозу;
- надання невідкладної медичної допомоги під час бронхоспазму;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі гострого стенозуювального ларинготрахеобронхіту;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі нападу бронхіальної астми та за астматичного статусу;
- годування хворих дітей;
- роздавання лікарських засобів;
- виконання лікарських призначень;
- робота з реанімаційною апаратурою.

Тема 37. Гостра дихальна і серцево-судинна недостатність. Синдром гострої і хронічної печінкової та ниркової недостатності. Геморагічний синдром

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Гостра дихальна недостатність, серцево-судинна недостатність. Показ хворих, що перебувають у стані гострої дихальної та серцево-судинної недостатності. Оцінювання стану дитини. Участь у наданні невідкладної медичної допомоги хворій дитині. Тактика фельдшера в палаті інтенсивної терапії під час надання невідкладної медичної допомоги. Ознайомлення з особливостями госпіталізації хворих дітей до лікувального закладу. Участь у догляді за хворими дітьми.

Синдром гострої і хронічної печінкової та ниркової недостатності.

Показ хворих з гострою і хронічною печінковою та нирковою недостатністю (або аналіз навчальних історій хвороби). Визначення провідного патологічного синдрому та ступеня його тяжкості. Оцінювання стану дитини. Участь у наданні невідкладної допомоги хворій дитині (умовно).

Тактика фельдшера в палаті інтенсивної терапії під час надання невідкладної медичної допомоги. Ознайомлення з особливостями госпіталізації хворих дітей до лікувального закладу.

закладу. Участь у догляді за дитиною.

Геморагічний синдром. Показ хворих з геморагічним синдромом (або аналіз навчальних історій хвороби). Визначення провідного патологічного синдрому та ступеня його тяжкості. Оцінювання стану дитини. Участь у наданні невідкладної допомоги хворій дитині (умовно).

Тактика фельдшера в палаті інтенсивної терапії під час надання невідкладної допомоги. Ознайомлення з особливостями госпіталізації хворих дітей до лікувального закладу. Участь у догляді за дитиною.

Практичні навички:

- надання невідкладної медичної допомоги в разі гострої дихальної недостатності;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі непритомності, колапсу, набряку легень;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі гострої ниркової та печінкової недостатності;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі геморагічного синдрому в дітей;
- годування хворих дітей;
- роздавання лікарських засобів;
- виконання лікарських призначень;
- робота з реанімаційною апаратурою.

Тема 38. Фельдшерсько-акушерський пункт

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Фельдшерсько-акушерський пункт (ФАП), його структура.

Ознайомлення із завданнями ФАПу, функціональними обов'язками фельдшера, основними положеннями чинних наказів МОЗ України. Проведення диспансеризації здорових та хворої дитини. Організація стаціонару в домашніх умовах. Надання невідкладної медичної допомоги при термінальних станах. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Проведення профілактичних щеплень. Ведення основної звітної документації.

Практичні навички:

- надання невідкладної медичної допомоги при термінальних станах:
  - зупинці дихання;
  - судинній недостатності (непритомність, колапс);
  - отруєннях;
  - алергічних реакціях негайного типу;
  - коматозних станах (гіпо- і гіперглікемічна кома);
  - гіпертермії;
  - стенозуючому ларинготрахеобронхіті та нападі бронхіальної астми;
- знання документації ФАПу;
- проведення диспансеризації здорових і хворих дітей;
- виконання профілактичних щеплень, їх реєстрація.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Проведення першого туалету новонародженої дитини.
2. Техніка антропометрії (зважування, вимірювання зросту, окружності голови, грудної клітки).
3. Техніка ранкового туалету грудної дитини.
4. Оброблення шкіри при попрілості, висипці.
5. Закапування крапель у вуха, носові ходи, кон'юнктивальний мішок.
6. Годування дитини через зонд.
7. Відсмоктування слизу з верхніх дихальних шляхів.
8. Проведення штучної вентиляції легень і закритого масажу серця.
9. Робота з реанімаційною апаратурою для новонароджених.
10. Вимірювання температури тіла дитині.
11. Оброблення слизової оболонки ротової порожнини при пліснявці та стоматиті.
12. Техніка оброблення пуповинного залишку і пупкової ранки.
13. Техніка проведення гігієнічної ванни.
14. Техніка проведення лікувальної ванни.
15. Розрахунок разової і добової потреби в їжі.
16. Принципи й терміни введення підгодовування і догодовування.
17. Техніка приготування страв для підгодовування.
18. Техніка проведення контрольного зважування.
19. Техніка годування недоношеної дитини через зонд.
20. Техніка застосування міхура з льодом.
21. Користування кувезом.
22. Техніка наповнення і застосування грілки.
23. Проведення інгаляції киснем різними методами.
24. Ведення харчового щоденника для дітей з алергічним діатезом.
25. Розрахунок доз вітаміну D₃ для профілактики і лікування рахіту.
26. Перша медична допомога при ларингоспазмі.
27. Перша медична допомога при судомному синдромі на тлі спазмофілії.
28. Перша медична допомога дитині при позитивній алергічній реакції загального типу — анафілактичному шоку.
29. Розрахунок орієнтовної разової і добової потреби в їжі.
30. Проведення контрольного зважування.
31. Годування дитини з чашечки.
32. Техніка проведення оральної регідратації.
33. Розрахунок рідини на добу дитині з кишковим токсикозом та ексикозом.
34. Техніка введення газовідвідної трубки.
35. Догляд за дитиною під час блювання.
36. Техніка промивання шлунка дитині раннього віку.
37. Техніка взяття мазка з періанальних складок.
38. Взяття калу на виявлення яєць гельмінтів, копрологічне та бактеріологічне дослідження.
39. Техніка проведення очисної клізми дитині раннього віку.
40. Техніка проведення лікувальної клізми дитині раннього віку.
41. Перша медична допомога при харчових отруєннях.
42. Техніка підрахунку частоти дихання й пульсу у дитини першого року життя та старших від одного року.
43. Техніка вимірювання артеріального тиску в дитини.
44. Взяття крові з вени на біохімічне дослідження.
45. Перша медична допомога при непритомності.
46. Перша медична допомога при колапсі.
47. Перша медична допомога при носовій кровотечі.

48. Техніка проведення інгаляцій.
49. Розведення антибіотиків. Розрахунок дози дітям різного віку
50. Діагностична проба на індивідуальну чутливість до антибіотиків.
51. Техніка постановки зігрівального компресу на вухо.
52. Техніка постановки гірчичників дитині раннього віку.
53. Техніка проведення гірчичного обгортання.
54. Перша медична допомога дитині при гіпертермії.
55. Перша медична допомога при стенозуючому ларинготрахеобронхіті.
56. Перша медична допомога при гострій дихальній недостатності при пневмонії.
57. Взяття сечі для загального аналізу в дитячому віці до одного року.
58. Взяття сечі для загального аналізу в дитячому віці старшого віку.
59. Взяття сечі за методикою Нечипоренка.
60. Взяття сечі за методикою Зимницького.
61. Взяття сечі для визначення загального діурезу.
62. Взяття мазка на наявність стрептококу з-під язика.
63. Взяття матеріалу на наявність кашльових пластинок.
64. Взяття мазка з носоглотки на наявність менінгокока.
65. Взяття мазків зі слизової оболонки мигдаликів і носа для бактеріологічного дослідження на дифтерію.
66. Взяття мазків зі слизової оболонки мигдаликів і носа на наявність супутньої мікрофлори та визначення чутливості до антибіотиків.
67. Взяття мазка із задньої стінки глотки на визначення мікрофлори.
68. Введення інсуліну дітям, розрахунок доз.
69. Визначення рівня цукру в сечі за допомогою глюкозестесту.
70. Взяття добової сечі для визначення вмісту цукру.
71. Перша медична допомога при гіперглікемічній комі.
72. Перша медична допомога при гіпоглікемічній комі.
73. Проведення активної імунізації (введення вакцини АКДП і АДП-анатоксину, поліомієлітної, корової, паротитної, проти краснухи, гепатиту В).
74. Проведення діагностичної проби Манту.
75. Методика введення протидифтерійної сироватки.
76. Перша медична допомога при нейротоксикозі.
77. Проведення ін'єкцій підшкірних, внутрішньом'язових, внутрішньовенних.
78. Заповнення документації.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Організація профілактичної та лікувальної допомоги дітям, обов'язки фельдшера щодо їх виконання. Лікувально-профілактичні заклади.
2. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини. Характеристика та ознаки.
3. Перший туалет новонародженої дитини.
4. Фізіологічні стани новонароджених.
5. Характеристика та ознаки недоношеної дитини.
6. Функціональні особливості органів і систем недоношеної дитини. Вигодовування та зігрівання.
7. Періоди дитячого віку та їх характеристика.
8. Фізичний розвиток дитини.
9. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи. Нерво-психічний розвиток дитини.
10. Характеристика грудного вигодовування. Переваги грудного вигодовування. Види й терміни введення підгодовування.
11. Характеристика змішаного вигодовування. Протипоказання й утруднення під час грудного вигодовування.
12. Характеристика штучного вигодовування. Молочні суміші. Гіпогалактія та її профілактика.
13. Харчування дітей віком після року. Контроль за харчуванням у дитячому дошкільному закладі.
14. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри. Захворювання шкіри в новонародженої дитини. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд за хворими.
15. Внутрішньоутробні інфекції. Класифікація. Етіологія. Клінічні прояви. Профілактика інфекцій у новонароджених.
16. Хвороби пупка. Етіологія. Клінічна ознака. Лікування. Профілактика. Догляд.
17. Сепсис новонароджених. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
18. Гемолітична хвороба новонароджених. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
19. Асфіксія новонароджених. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
20. Пологові травми. Внутрішньочерепна родова травма. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
21. Гіповітамінози. Рахіт. Етіологія. Клінічні прояви.
22. Анатомо-фізіологічні особливості кісткової системи. Профілактика і лікування хворих на рахіт.
23. Гіпокальціємічний синдром. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
24. Гострі розлади травлення у дітей раннього віку. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
25. Гіпотрофія. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
26. Аномалії конституції. Екссудативно-катаральний діатез. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
27. Аномалії конституції. Лімфатико-гіпопластичний і нерво-артритичний діатез. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
28. Анатомо-фізіологічні особливості ротової порожнини. Стоматит. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
29. Аскаридоз. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
30. Ентеробіоз. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
31. Трихоцефаліоз. Клінічна картина. Лікування. Профілактика.
32. Пілоростеноз і пілороспазм. Етіологія і патогенез. Клінічні ознаки. Лікування.
33. Гострий гастрит. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
34. Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання. Стенозуючий ларинготрахеобронхіт. Етіологія. Клінічна картина. Невідкладна допомога.
35. Фолікулярна ангіна. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
36. Хронічний тонзиліт. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Диспансерне спостереження.
37. Гострий бронхіт. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
38. Анатомо-фізіологічні особливості легень. Гостра пневмонія у дітей раннього віку. Етіологія, клінічна картина, лікування вогнищевої пневмонії. Догляд.
39. Особливості перебігу пневмонії у новонароджених і недоношених дітей. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Догляд.
40. Бронхіальна астма. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Диспансерний нагляд.
41. Анатомо-фізіологічні особливості органів кровообігу. Природжені вади серця, судин. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
42. Ревматизм. Характеристика. Етіологія. Класифікація. Профілактика.
43. Ревматизм. Ендоміокардит. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд.
44. Ревматичний поліартрит. Етіологія. Клінічні ознаки. Етапи лікування.
45. Ревматизм. Мала хорія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
46. Вегетосудинна дистонія. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика.
47. Анатомо-фізіологічні особливості кровотворної системи. Анемія у дітей раннього віку. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
48. Лейкоз. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
49. Геморагічний васкуліт. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
50. Тромбоцитопенічна пурпура. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика.

51. Гемофілія. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
52. Анатомо-фізіологічні особливості сечових органів. Гострий пієлонефрит. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
53. Гострий гломерулонефрит. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
54. Анатомо-фізіологічні особливості ендокринних залоз (залоз внутрішньої секреції). Цукровий діабет. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
55. Гіпотиреоз. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Прогноз.
56. Імунопрофілактика інфекційних хвороб. Календар профілактичних щеплень.
57. Грип. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
58. Аденовірусна інфекція. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
59. Туберкульоз. Характеристика. Етіологія. Вираж. Специфічна профілактика.
60. Рання туберкульозна інтоксикація. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Неспецифічна профілактика туберкульозу.
61. Первинний туберкульозний комплекс. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Етіологія. Клінічні ознаки. Туберкулодіагностика.
62. Дифтерія. Характеристика. Дифтерія мигдаликів. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Ускладнення. Лікування. Заходи в осередку інфекції.
63. Дифтерія гортані. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Заходи в осередку інфекції.
64. Рідкісні форми дифтерії. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні ознаки. Специфічна профілактика дифтерії. Заходи в осередку інфекції.
65. Кашлюк. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Догляд. Заходи в осередку інфекції.
66. Кір. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Ускладнення. Лікування. Догляд. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
67. Краснуха. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
68. Скарлатина. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
69. Вітряна віспа. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
70. Епідемічний паротит. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія.
71. Менінгококова інфекція. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
72. Менінгококова інфекція. Менінгококцемія. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
73. Дизентерія. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
74. Колі-ентерит. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
75. Сальмонельоз. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
76. Гепатит А. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Лікування. Заходи в осередку інфекції.
77. Гепатит В. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
78. СНІД. Етіологія. Клінічна картина. Епідеміологія. Лікування. Профілактика.
79. Гостра дихальна недостатність. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
80. Стенозувальний ларинготрахеїт. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
81. Напад бронхіальної астми. Астматичний стан. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
82. Гіпертермічний синдром. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
83. Судомний синдром. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
84. Непригомність. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
85. Колапс. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
86. Анафілактичний шок. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
87. набряк Квінке. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
88. Гіперглікемічна кома. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
89. Гіпоглікемічна кома. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
90. Носова кровотеча. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
91. Легенева кровотеча. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
92. Шлунково-кишкова кровотеча. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
93. Ознаки клінічної і біологічної смерті. Реанімація у випадку клінічної смерті.
94. Основи охорони праці в педіатрії.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Організація профілактичної та лікувальної допомоги дітям, обов'язки фельдшера щодо її виконання. Лікувально-профілактичні заклади.
2. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини. Характеристика та ознаки.
3. Перший туалет новонародженої дитини.
4. Фізіологічні стани новонароджених.
5. Характеристика та ознаки недоношеної дитини.
6. Функціональні особливості органів і систем недоношеної дитини. Вигодовування та зігрівання.
7. Періоди дитячого віку та їх характеристика.
8. Фізичний розвиток дитини.
9. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи. Нервово-психічний розвиток дитини.
10. Характеристика грудного вигодовування. Переваги грудного вигодовування. Види й терміни введення підгодовування.
11. Характеристика змішаного вигодовування. Протипоказання й утруднення під час грудного вигодовування.
12. Характеристика штучного вигодовування. Молочні суміші. Гіпогалактія та її профілактика.
13. Харчування дітей віком після року. Контроль за харчуванням у дитячому дошкільному закладі.
14. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри. Захворювання шкіри в новонародженої дитини. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд за хворими.
15. Внутрішньоутробні інфекції. Класифікація. Етіологія. Клінічні прояви. Профілактика інфекцій у новонароджених.
16. Хвороби пупка. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
17. Сепсис новонароджених. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
18. Гемолітична хвороба новонароджених. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
19. Асфіксія новонароджених. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
20. Пологові травми. Внутрішньочерепна родова травма. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
21. Гіповітамінози. Рахіт. Етіологія. Клінічні прояви.
22. Анатомо-фізіологічні особливості кісткової системи. Профілактика і лікування хворих на рахіт.
23. Гіпокальціємічний синдром. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
24. Гострі розлади травлення у дітей раннього віку. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
25. Гіпотрофія. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
26. Аномалії конституції. Екссудативно-катаральний діатез. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
27. Аномалії конституції. Лімфатико-гіпопластичний і нервово-артритичний діатез. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
28. Анатомо-фізіологічні особливості ротової порожнини. Стomatит. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
29. Аскаридоз. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
30. Ентеробіоз. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
31. Трихоцефалоз. Клінічна картина. Лікування. Профілактика.
32. Пілоростеноз і пілороспазм. Етіологія і патогенез. Клінічні ознаки. Лікування.
33. Гострий гастрит. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
34. Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання. Стенозувальний ларинготрахеобронхіт. Етіологія. Клінічна картина. Невідкладна допомога.
35. Фолікулярна ангіна. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
36. Хронічний тонзиліт. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Диспансерне спостереження.

37. Гострий бронхіт. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
38. Анатомо-фізіологічні особливості легень. Гостра пневмонія у дітей раннього віку. Етіологія, клінічна картина, лікування вогнищевої пневмонії. Догляд.
39. Особливості перебігу пневмонії у новонароджених і недоношених дітей. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Догляд.
40. Бронхіальна астма. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Диспансерний нагляд.
41. Анатомо-фізіологічні особливості органів кровообігу. Природжені вади серця, судин. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
42. Ревматизм. Характеристика. Етіологія. Класифікація. Профілактика.
43. Ревматизм. Ендомиокардит. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд.
44. Ревматичний поліартрит. Етіологія. Клінічні ознаки. Етапи лікування.
45. Ревматизм. Мала хорія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
46. Вегетосудинна дистонія. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика.
47. Анатомо-фізіологічні особливості кровотворної системи. Анемія у дітей раннього віку. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
48. Лейкоз. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
49. Геморагічний васкуліт. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика.
50. Тромбоцитопенічна пурпура. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика.
51. Гемофілія. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
52. Анатомо-фізіологічні особливості сечових органів. Гострий пієлонефрит. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Догляд.
53. Гострий гломерулонефрит. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Догляд. Профілактика.
54. Анатомо-фізіологічні особливості ендокринних залоз (залоз внутрішньої секреції). Цукровий діабет. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Догляд.
55. Гіпотиреоз. Етіологія. Клінічні прояви. Лікування. Прогноз.
56. Імунопрофілактика інфекційних хвороб. Календар профілактичних щеплень.
57. Грип. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
58. Аденовірусна інфекція. Етіологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Догляд.
59. Туберкульоз. Характеристика. Етіологія. Віраж. Специфічна профілактика.
60. Рання туберкульозна інтоксикація. Етіологія. Клінічна картина. Лікування. Неспецифічна профілактика туберкульозу.
61. Первинний туберкульозний комплекс. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Етіологія. Клінічні ознаки. Туберкулодіагностика.
62. Дифтерія. Характеристика. Дифтерія мигдаликів. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Ускладнення. Лікування. Заходи в осередку інфекції.
63. Дифтерія гортані. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Заходи в осередку інфекції.
64. Рідкісні форми дифтерії. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні ознаки. Специфічна профілактика дифтерії. Заходи в осередку інфекції.
65. Кашлюк. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Догляд. Заходи в осередку інфекції.
66. Кір. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Ускладнення. Лікування. Догляд. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
67. Краснуха. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика.
68. Скарлатина. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
69. Вітряна віспа. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Ускладнення. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
70. Епідемічний паротит. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія.
71. Менінгококова інфекція. Характеристика. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
72. Менінгококова інфекція. Менінгококемія. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
73. Дизентерія. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні ознаки. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
74. Колі-ентерит. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
75. Сальмонельоз. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
76. Гепатит А. Етіологія. Епідеміологія. Клінічна картина. Лікування. Заходи в осередку інфекції.
77. Гепатит В. Етіологія. Епідеміологія. Клінічні прояви. Лікування. Профілактика. Заходи в осередку інфекції.
78. СНІД. Етіологія. Клінічна картина. Епідеміологія. Лікування. Профілактика.
79. Гостра дихальна недостатність. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
80. Стенозувальний ларинготрахейт. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
81. Напад бронхіальної астми. Астматичний стан. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
82. Гіпертермічний синдром. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
83. Судомний синдром. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
84. Неприємність. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
85. Колапс. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
86. Анафілактичний шок. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
87. набряк Квінке. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
88. Гіперглікемічна кома. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
89. Гіпоглікемічна кома. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
90. Носова кровотеча. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
91. Легенева кровотеча. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
92. Шлунково-кишкова кровотеча. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
93. Ознаки клінічної і біологічної смерті. Реанімація у випадку клінічної смерті.
94. Основи охорони праці в педіатрії.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Адрієвський І.Ю. Педіатрія в модулях: навч. посіб. — К.: Медицина, 2007. — 336 с.
- Інтенсивна терапія в педіатрії: навч. посіб. / За ред. Г.І. Белебезьєва. — К.: Медицина, 2008. — 520 с.
- Капітан Т.В. Пропедевтика дитячих хвороб з доглядом за дітьми: підручник. — Вінниця — Київ, 2002. — 719 с.
- Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 200 с.
- Касевич Н.М., Шаповал К.І. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 248 с.
- Невідкладні стани в педіатрії: навч. посіб. / За ред. Р.І. Пошорка. — К.: ВСВ “Медицина”, 2010. — 176 с.
- Педіатрія з курсом інфекційних хвороб та основами імунопрофілактики: підручник / За ред. С.К. Ткаченко, Р.І. Пошорка. — К.: Медицина, 2011. — 552 с.
- Практикум з педіатрії в модулях: навч. посіб. / Н.О. Курдюмова, Т.Г. Поліщук. — К.: Медицина, 2011. — 160 с.
- Тарасюк В.С. Клінічне медсестринство в педіатрії: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 200 с.
- Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 488 с.

Додаткова

- Гнатюк О.І. Клінічна гематологія дитячого віку. — Вінниця: Глобус-преса. 2009. — 160 с.
- Гнатюк О.І., Попов В.П. Кардіологія дитячого віку. — Вінниця: Глобус-преса, 2009. — 180 с.
- Денисенко О.В. Інфекційні хвороби в модулях: навч. посіб. — К.: Медицина, 2011. — 168 с.
- Енциклопедический справочник современных лекарственных препаратов / Под ред. А.И. Ловяшина. — Донецк, 2009. — 862 с.